

**Inhoudelijke toelichting deelkwalificatie
begeleiden van jeugdleden**

Scouting Academy 2.0 (v1.2)

Scouting

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Opbouw van deze inhoudelijke toelichting	3
1.2	Plaats van deze toelichting in de reeks van inhoudelijke toelichtingen	3
2	Ontwikkeling	4
2.1	Ontwikkeling van het individu op speltakniveau	4
2.2	Peuter/kleuter (2-4 jaar)	6
2.3	Bevers	7
2.4	Welpen	9
2.5	Scouts	11
2.6	Explorers	14
2.7	Roverscouts	15
3	Ontwikkeling van een groep	16
4	Interacties	18
4.1	Structuur bieden.	18
4.2	Structuur in de ruimte	18
4.3	Structuur in de tijd	18
4.4	Structuur in de activiteiten	18
5	Wanneer het anders is.	19
5.1	Gedagsproblematiek	19
5.2	Gedagscode en protocol grensoverschrijdend gedrag van Scouting Nederland	21
5.3	Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	21
5.4	Rollen in de groep	25
5.5	Gesprekscyclus	26
5.6	De grenzen van je eigen deskundigheid	27
6	Op kamp	28
6.1	Vorbereiding	28
6.2	Begeleiden van jeugdleden op kamp	29

1 Inleiding

De *inhoudelijke toelichting bij de deelkwalificatie begeleiding van jeugdleden* is geschreven ter ondersteuning van de kwalificaties Leidinggevenden en Op Kamp.

Deze toelichting bij de *deelkwalificatie begeleiden van jeugdleden* is geschreven voor praktijkbegeleiders en trainers om gebruikt te worden bij de voorbereiding van opleidingen en trainingen. De kwalificatiekaart is leidend voor de competenties van een leidinggevende. Deze inhoudelijke toelichting is ondersteunend voor praktijkbegeleiders en trainers in het helpen verwerven van de competenties van de kwalificatiekaart door de leidinggevende.

1.1 Opbouw van deze inhoudelijke toelichting

Deze inhoudelijke toelichting begint met een uitleg over het leeftijdseigene van de verschillende speltakken. Vanaf hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het begeleiden van jeugdleden. Delen van het begeleiden van jeugdleden zijn ook beschreven in de inhoudelijke toelichting programma uitvoeren, programma voorbereiden en Scoutingkennis.

1.2 Plaats van deze toelichting in de reeks van inhoudelijke toelichtingen

Deze inhoudelijke toelichting “Begeleiding van jeugdleden” maakt deel uit van een reeks van tien inhoudelijke toelichtingen die speciaal geschreven zijn door Scouting Nederland met als doel ondersteuning te bieden voor de ontwikkeling van competenties behorende bij afzonderlijke deelkwalificaties in het geheel van kwalificeren.

Deze inhoudelijke toelichting heeft betrekking op de kwalificatie van Leidinggevende en Op kamp.

2 Ontwikkeling

Ieder individu ontwikkelt zich in zijn eigen tempo en op zijn eigen manier maar in grote lijnen maken kinderen wel allemaal dezelfde stappen door in hun ontwikkeling. Die ontwikkeling begint bij de geboorte en iedereen blijft het hele leven leren en veranderen.

2.1 Ontwikkeling van het individu op speltakniveau

Door inzicht te hebben in de ontwikkeling van je jeugdleden, kun je ze beter begrijpen en beter aansluiten. Binnen de ontwikkeling zijn er een aantal ontwikkelingsgebieden te onderscheiden. Kinderen ontwikkelen zich niet op ieder gebied even snel en ook tussen kinderen is er een groot verschil mogelijk. In periode van stress vallen veel kinderen terug naar een jonger niveau van ontwikkeling. Je ziet dan opeens veel minder rijp gedrag.

De ontwikkelingsgebieden kun je onthouden aan de hand van de afkorting SMILES;

- **Sociale ontwikkeling**: onder sociale ontwikkeling vallen sociale vaardigheden, het gedrag in groepen en samenwerken;
- **Morele ontwikkeling**: onder morele ontwikkeling gaat over het verschil tussen goed en fout en de bijbehorende normen en waarden van iemand. Ook het omgaan met regels valt onder de morele ontwikkeling;
- **Intellectuele (verstandelijke) ontwikkeling** gaat over het potentieel dat iemand heeft en de hoeveelheid (en complexiteit) van de informatie die iemand begrijpt. De intellectuele ontwikkeling heeft dus invloed op je communicatie met jeugdleden. Het gaat ook over oorzaak-gevolg, het onderscheiden van fantasie en werkelijkheid, kennis en probleemoplossing;
- **Lichamelijke ontwikkeling**: onder lichamelijke ontwikkeling valt onder andere de motoriek van je jeugdleden, maar ook groei en hormonale veranderingen;
- **Emotionele ontwikkeling**: emotionele ontwikkeling gaat over het uiten, herkennen en omgaan met emoties van jezelf en anderen. Daarnaast gaat het emotionele gebied ook over het binden met anderen, dus over de manier waarop iemand vriendschappen en relaties aangaat;
- **Seksuele ontwikkeling**:

Ondanks dat het onderscheid op deze manier heel duidelijk lijkt, is in de praktijk te zien dat de verschillende onderdelen met elkaar samenhangen en enige mate van overlap hebben. We kunnen de verschillende gebieden van **SMILES** dus wel onderscheiden van elkaar, maar niet los van elkaar zien.

Voor een leidinggevende is het belangrijk om te weten hoe een jeugdlid zich binnen zijn/haar/hen speltak ontwikkelt. Hiervoor zijn er twee dingen die je moet weten:

- Wat mag je op het gebied van ontwikkeling verwachten als een jeugdlid overvliegt naar mijn speltak;
- Wat mag je op het gebied van ontwikkeling verwachten als een jeugdlid over gaat vliegen naar de volgende speltak.

Verderop in deze inhoudelijke toelichting worden per speltak de individuele ontwikkelingsmijlpalen beschreven. Dit zijn de mijlpalen die behaald zijn net voordat de jeugdleden overvliegen naar de volgende speltak. Het is dus ook goed om kennis te hebben van de ontwikkeling die jeugdleden doormaken in de vorige speltak, vandaar dat we ook de peuter beschrijven. Kinderen zijn soms nog niet klaar zijn om over te vliegen omdat ze ontwikkelingsmijlpalen niet hebben behaald en dus het spel van de volgende speltak nog niet aan kunnen. Een strikte hantering van leeftijdsgrenzen zorgt er soms voor dat kinderen het niet meer naar hun zin hebben na het overvliegen en vroegtijdig Scouting verlaten. Een jaartje eerder of later overvliegen is dan soms een uitkomst.

2.1.1 *Wat is seksuele ontwikkeling?*

Seksualiteit is vaak een ingewikkeld onderwerp waar we niet openlijk over praten of waar we een zeker ongemak bij voelen. Onze normen, waarden en culturele achtergrond bepalen voor een groot deel hoe we naar seksualiteit kijken.

Bij de seksuele ontwikkeling wordt onderscheid gemaakt in lichamelijke, intimiteit en seksualiteit:

- **Lichamelijke** wordt vooral ontdekt via de huid. Het gaat over wat je lichaam ervaart: elkaar kriebelen en een massage geven zijn voorbeelden van lichamelijk ontdekkend gedrag bij jonge kinderen.
- **Intimiteit** gaat over de affectieve (= genegenheid) band met en de fysieke nabijheid van elkaar. Denk hierbij aan een kind dat even bij je op schoot kruipt of een knuffel komt halen.
- **Seksualiteit** is een combinatie van lichamelijke en intimiteit. Dit kan worden aangevuld door gevoelens als lust, spanning en opwindning. Jeugdleden experimenteren hier graag mee: zowel met zichzelf als op elkaar.

Het is lastig te bepalen wanneer iets voor kinderen aan seksualiteit gelinkt is. Jonge jeugdleden zijn zich nog niet bewust van seksualiteit; het is vaak de stempel die volwassenen ergens op drukken. Veel seksuele grensoverschrijdingen bij jeugdleden vinden plaats door leeftijdsgenoten. Jeugdleden zijn volop in ontwikkeling en daar hoort experimenteel gedrag bij. Soms worden hierbij hun eigen grenzen of die van een ander overschreden. Jeugdleden zijn zich soms onvoldoende bewust van die grenzen en weten niet hoe ze deze bij anderen moeten herkennen. Het hardop uitspreken wat de eigen grenzen zijn kan een struikelblok zijn. Ook groepsdruk kan hierbij een rol spelen, evenals de invloed van alcohol of drugs.

2.1.2 *De houding van leidinggevenden bij de seksuele ontwikkeling*

De seksuele ontwikkeling is iets waar volwassenen een belangrijke rol in hebben. Het beantwoorden van vragen van jeugdleden over seks kan lastig zijn, echter, wanneer hier niet bedachtzaam en zorgvuldig mee wordt omgegaan kunnen er onbedoeld onwenselijke situaties ontstaan. In de gedragscode van Scouting Nederland staat duidelijk beschreven wat als onacceptabel wordt beschouwd. Het protocol grensoverschrijdend gedrag beschrijft wat je moet doen als de gedragscode wordt overtreden.

Een mooie methode om te komen tot heldere afspraken op staat beschreven in het document omgangsregels op de website van Scouting Nederland.

2.1.3 *Ontwikkeling van de genderidentiteit*

Het psychologische geslacht wordt gender genoemd: het gender is de combinatie van gedragingen, eigenschappen en rolpatronen die in onze cultuur verbonden wordt aan het geslacht of die door de meeste mensen worden gezien als mannelijke of vrouwelijke eigenschappen. Zoals blauw is een jongenskleur.

Genderidentiteit gaat over wie mensen zijn, en hoe ze zich voelen. Als het geboortegeslacht van mensen past bij hoe zij zich voelen, heet dat cisgender. Bijvoorbeeld iemand die met een vrouwenlichaam geboren is en zich ook vrouw voelt. Maar dit geldt niet voor iedereen. Mensen kunnen bijvoorbeeld met een mannenlichaam geboren zijn, maar zich vrouw voelen. Hun genderidentiteit past dan niet bij hun sekse. Dat heet transgender. Wanneer mensen zich geen man of vrouw voelen, of een beetje man en een beetje vrouw, dan heet dat non-binair.

Ook door mensen die het idee hebben genderneutraal in het leven staan worden mensen vaak op basis van het biologische gender in een hokje geplaatst waar zij zich niet prettig bij voelen. Jongens krijgen vaak constructiespel georiënteerde cadeaus, waar meisjes meer rol- en fantasiespel georiënteerde cadeaus krijgen. Hierdoor stimuleren we jongens ruimtelijk inzicht te ontwikkelen en

meisjes sociale systemen te verkennen. Constructiespel is goed voor de cognitieve ontwikkeling en rollenspel is goed voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Uit onderzoek blijkt dat veel jongens moeite hebben met het uiten, benoemen en accepteren van emoties en meisjes juist achterlopen op het gebied van ruimtelijk inzicht. Kortom: in het genderneutraal opvoeden zijn nog veel stappen te zetten.

Het is als leidinggevende belangrijk om hier alert op te zijn, zodat iedereen alle ontwikkelkansen krijgt. Jongens mogen met poppen spelen en meisjes met technisch constructiespeelgoed.

Voor aanvullende informatie kun je onder andere de website www.seksualiteit.nl raadplegen.

2.2 Peuter/kleuter (2-4 jaar)

Voordat een jeuglid als bever begint, hebben ze al een grote ontwikkeling doorgemaakt

2.2.1 Sociale ontwikkeling

Kinderen lijken in deze fase heel sociaal, maar als je goed kijkt spelen ze vooral naast elkaar en kunnen hierbij opgaan in hun eigen fantasiewereld. De peutertijd wordt ook gekenmerkt door de drang naar autonomie, het losmaken van de ander en zoeken naar zelfstandigheid. Hierbij valt op dat ze denken alles zelf te kunnen, maar dat ze de gevaren van de wereld om zich heen nog niet inzien. Ze overschatten zichzelf in deze fase in grote mate en hebben hierbij een volwassene nodig om hen te behoeden voor al het gevaar dat ze tegenkomen.

2.2.2 Morele ontwikkeling

Peuters en kleuters heel denken erg zwart-wit. Iets mag wel of niet. Ze zijn erg gevoelig voor beloning en straf.

2.2.3 Intellectuele ontwikkeling

Daarnaast kunnen ze nog niet alles onder woorden brengen, waardoor ze nog veel met hun lichaam uiten (bijvoorbeeld pijn bij spanning) en er is nog in grote mate behoefte aan fysiek contact. Kinderen in deze fase zijn ook egocentrisch, ze zijn nog niet in staat om te bedenken hoe een ander zich voelt en ze zien zichzelf nog als middelpunt van hun wereld.

2.2.4 Lichamelijke ontwikkeling

Kinderen in deze fase hebben kunnen al lopen en zijn volop bezig om hun fijne motoriek te ontwikkelen. Ze kunnen hierdoor voorwerpen gebruiken op een doelmatige manier. Daarnaast kan het kind luisteren en kleine beetje informatie verwerken. Ook is te zien dat kinderen in deze fase spelend/ontdekkend leren, ze reageren impulsief op alle prikkels en gaan zelf op zoek naar oorzaak-gevolg bij tastbare materialen. Tevens is er in grote mate sprake van imiterend leren, waarbij ze het gedrag van de belangrijke ander (meestal de ouder) kopiëren.

2.2.5 Emotionele ontwikkeling

Emoties worden op deze leeftijd nog niet herkend en kunnen elkaar snel afwisselen. Er is ook nog geen remming ontwikkeld, waardoor te zien is dat emoties aan of uit zijn.

2.2.6 Seksuele en genderidentiteit ontwikkeling

Seksuele ontwikkeling van 0 tot 2-jarigen

Het lichamenlijk en psychisch welbevinden speelt in deze fase een belangrijke rol, de ontwikkeling vindt op deze leeftijd vooral lichamenlijk plaats. Via de huid krijgt de baby veel ervaringen; badwater is lekker warm, strelen voelt fijn, kriebels voelen spannend en poep in je luier voelt vervelend. Dit soort lichamenlijke prikkels kunnen ook via de neus of mond worden ervaren. Vanaf ongeveer anderhalf jaar kan een kind zijn geslachtsorganen gericht opzoeken en masturberen.

Seksuele ontwikkeling van 2 tot 4 jarigen

Peuters hebben net als baby's behoefte aan veel lichamelijk contact. Op schoot kruipen en knuffels komen halen zijn hier voorbeelden van. Ook wordt lichamelijk contact met leeftijdgenootjes opgezocht. Ze ontdekken hun lichaam wat bewuster en zijn hier nieuwsgierig naar; niet alleen bij zichzelf maar ook bij anderen. Ze ontdekken bijvoorbeeld tijdens het douchen met hun ouders wie wel of niet een piemel of borsten hebben en zoeken daarbij de gelijkenis met zichzelf.

Het onderzoeken van sekseverschillen speelt een grote rol in de seksuele ontwikkeling van peuters omdat ze de verschillen zien, hier vragen over stellen en daarmee hun wereldbeeld verbreden.

Gender ontwikkelingen van 0 tot 4 jarigen

De hersenen zijn ontwikkeld om snel aannames te doen en prikkels snel te ordenen. Zo onderscheiden kinderen in hun eerste levensjaar al verschillen tussen mannen en vrouwen. Dit gaat op basis van basale kenmerken als de hoogte van de stem.

Vanaf twee jaar gaan kinderen gedrag vertonen waarvan zij denken dat het van hen verwacht wordt. Meisjes gaan prinsessenjurken dragen en jongens worden politieagenten. Dit komt onder andere voort vanuit wat hen wordt aangeboden, en zo beginnen zij de verschillende genderrollen te ontdekken.

Wanneer kinderen 2,5 tot 3 jaar oud zijn beginnen ze mensen te labelen als 'mannelijk' of 'vrouwelijk'. De belevingswereld stelt kinderen in deze fase in staat om alle rollen in een verhaal te spelen; jongens zijn een meisje wanneer ze een prinses spelen en meisjes kunnen prima vaders zijn.

Om kinderen hun eigen genderidentiteit te laten ontwikkelen is het belangrijk om hen alles aan te bieden zodat ze keuzes kunnen maken op basis van hun eigen interesses.

2.3 Bevers

Leeftijd 5 - 7 jaar, groep 2 en 3 van de basisschool

2.3.1 Sociale ontwikkeling

De wereld om de bever heen verandert snel door de ontwikkeling. Om zich veilig te voelen binnen deze wereld en optimaal te kunnen ontwikkelen, hebben bevers behoefte aan eenduidigheid en structuur. Ze halen zekerheid uit het kunnen voorspellen wat er gaat komen en het geeft ruimte in hun hoofd voor andere zaken. Samen spelen is essentieel voor de sociale ontwikkeling van kinderen. Tijdens het spel leert de bever met andere kinderen om te gaan. Met name rollenspellen worden vaak spontaan samengespeeld: vader en moedertje, schooltje of winkeltje, bijvoorbeeld. Vaak gaan kinderen dan ook praten zoals de persoon die ze spelen. Hierdoor leren ze allerlei situaties beter te begrijpen, maar ook leren ze zich te verplaatsen in andere mensen.

Vriendjes en vriendinnetjes worden in de beverfase steeds belangrijker. Spelen jonge bevers vooral nog met kinderen die ze vaak zien (omdat ze bijvoorbeeld naast elkaar wonen), naarmate ze ouder worden gaan ze de voorkeur geven aan kinderen met wie ze leuk omgaan. Tijdens het spelen met vriendjes krijgen ze de kans om te experimenteren met allerlei soorten gedrag. Hierdoor begrijpen ze steeds beter welk gedrag wel of niet gewaardeerd wordt en wat het belang is van regels en grenzen. Ook leren ze vaardigheden zoals delen en samenwerken. Bevers worden ook vrienden met elkaar, hoewel de vriendschap enkel gestoeld is op een gedeelde interesse.

2.3.2 Morele ontwikkeling

Bevers beschikken over een zeer rijke fantasie; in hun gedachtewereld kunnen werkelijkheid en fantasie volledig door elkaar lopen. Hierdoor is niet altijd even duidelijk wat nu realiteit is en wat zich afspeelt in hun fantasiewereld. Daardoor kan het soms lijken alsof een kind jukt, als het bijvoorbeeld ontkent dat het iets stuk heeft gemaakt. Maar in zijn of haar fantasiewereld is het voorwerp misschien helemaal niet stuk.

Bevers kunnen zichzelf schuldig gaan voelen en biechten het vaak ook op als ze iets 'fout' gedaan hebben. De mening van de bever is hierin ook nog makkelijk te beïnvloeden door een ander. De oudste bevers leren om leugentjes om bestwil te verzinnen en zullen keuzes maken op basis van

gevoel, wat prettig voelt is goed en wat niet prettig voelt is fout. De oudste bevers beginnen oorzaak-gevolg van gedrag te begrijpen.

2.3.3 *Intellectuele ontwikkeling*

Vooral in deze ontwikkelingsfase is er veel verschil tussen bevers onderling. Jonge kinderen kunnen nog volledig opgaan in een fantasiewereld, terwijl iets oudere bevers al veel meer bezig zijn met letters en cijfers, met begrippen als 'veel/weinig', 'lang/kort' en 'groot/klein' en het begrijpen van de echte wereld. De oudste bevers gaan steeds beter het verband zien tussen oorzaak en gevolg, het begin van het logisch denken ontstaat en werkelijkheid en fantasie worden steeds beter gescheiden.

Bevers maken ook een grote stap op het gebied van taalbegrip. De woordenschat neemt sterk toe en de oudste bevers leren al lezen en schrijven. Dit zorgt ervoor dat ze zich steeds beter uit gaan drukken. Alle taal wordt echter nog wel letterlijk genomen. Woordgrapjes, rijmpjes en taalspelletjes gaan ze ook steeds leuker vinden. 'Waarom?'-vragen worden tientallen keren gesteld, want hun nieuwsgierigheid is grenzeloos! Daarnaast is te zien dat de spanningsboog erg kort is en bevers snel in hun fantasiewereld zitten. Hierbij kunnen ze moeilijk het onderscheid maken met de werkelijkheid. Bevers gaan daarnaast op hun eigen manier proberen om conflicten op te lossen, maar ze hebben de begeleider nodig om tot een gewenste oplossing te komen.

2.3.4 *Lichamelijke ontwikkeling.*

De Bever kan nieuwe bewegingspatronen leren door deze bewust te oefenen. Zo kan hij dus leren tekenen en schrijven. De motoriek ontwikkelt zich verder.

- Grote motoriek wordt in het algemeen goed beheerst en ze gaan graag op ontdekkingsreis om vaardigheden zoals klimmen, klauteren, springen, gooien en vangen verder te ontwikkelen.
- De fijne motoriek (kleine, precieze bewegingen zoals je nodig hebt voor tekenen en knutselen) wordt in de beverfase steeds beter.

Bevers groeien nog veel, waarbij te zien is dat de grootte van het hoofd langzaam meer in verhouding komt met de rest van het lichaam. Daarnaast bewegen bevers nog veel en zijn ze op zoek naar hun lichamelijke mogelijkheden en grenzen. Bevers beginnen tevens met het wisselen van tanden. De oudste bevers worden op lichamelijk gebied meer prestatiegericht. Ze zoeken hier competitie en gaan zich met anderen vergelijken. Met goede instructie zijn motorische activiteiten goed aan te leren. Over het algemeen zijn bevers zindelijk, echter worden ze soms nog overvallen door een ongelukje.

2.3.5 *Emotionele ontwikkeling*

Bevers houden van spelen, of het nu gaat om fantasiespelletjes, verstoppertje spelen of knutselen. Dat is niet voor niets, want door te spelen ontdekken ze de wereld om zich heen en worden ze er wijzer van. De ontwikkeling gaat op deze leeftijd nog hoofdzakelijk spelenderwijs en bovendien vaak in sprongen. Ze hebben een rijke fantasie en dromen worden werkelijkheid.

Bevers kunnen verdriet nog niet goed relativeren. Hun emoties zijn vaak puur en heftig. Het ene moment huilen ze hartverscheurend omdat ze niet met het ene groepje mee kunnen doen, het volgende moment zitten ze heerlijk met een ander groepje kinderen te spelen. Aan twee dingen tegelijk denken, kunnen ze nog niet

Naarmate bevers ouder worden, zullen ze hun emoties steeds beter gaan benoemen. Oudere bevers gaan zichzelf steeds vaker vergelijken met anderen en dat kan gevolgen hebben voor hun zelfbeeld.

Bevers leren de basisemoties bij zichzelf herkennen en onder woorden te brengen. De basisemoties zijn de 6B's (Bang, Boos, Blij, Bedroefd, Bah (walging) en Boeien (verwondering)).

2.3.6 Seksuele en genderidentiteit ontwikkeling

Seksuele ontwikkeling van 4 tot 6 jarigen

Op het gebied van lichamelijke, intimiteit en seksualiteit zijn bevers al enigszins bekend met de grenzen, je moet stoppen als iemand 'nee' zegt en je mag elkaar geen pijn doen. Ook komt hiermee het besef dat je toestemming moet vragen om aan iemand anders' lichaam te zitten. Kinderen in de kleuter/bever-fase kunnen gelijkwaardige relaties aangaan en zich inleven in een ander. Ze snappen waarom anderen boos of verdrietig zijn.

Doordat ze al deze dingen snappen zie je veel van wat ze leren terugkomen in fantasie- en rollenspellen: denk aan vaders- en moedertje of doktertje spelen. Door hun onderzoekende geest belanden kralen weleens in een neus, oor of geslachtsdeel. Een touwtje of elastiekje dat door de 'dokter' om een piemel wordt gebonden is een voorbeeld van normaal onderzoekend gedrag in de kleuterleeftijd.

Bevers kunnen veel vragen stellen, zoals hoe een baby in de buik terecht komt. Deze vraag gaat voor hen niet over seks: de vraag staat voor hen gelijk aan de vraag hoe een vis onder water kan zwemmen zonder te verdrinken.

Rond een jaar of vijf ontwikkelen kinderen een besef van schaamte. Ze plassen ineens liever met de deur dicht en willen zich omkleden in een aparte kamer. Vanaf nu worden de geslachtsdelen minder aangeraakt in het bijzijn van anderen.

Het komt voor dat oudere bevers ontdekken dat seksualiteit een beladen onderwerp kan zijn voor volwassenen en juist daarom op zoek gaan naar de grenzen: ze trekken in een groep je broek naar beneden of slaan je op de billen.

Genderidentiteit ontwikkeling 4 tot 6 jarigen

Vanaf ongeveer vijfjarige leeftijd beginnen kinderen hun eigen gender vast te houden: een jongen is geen meisje meer door de prinsessenjurk die hij aan heeft. Het aantrekken van de jurk is een vorm van genderexpressie. Genderexpressie zegt op zichzelf niets over de seksuele oriëntatie of genderidentiteit van een kind, maar geeft houvast in het uiten van gevoelens. Kinderen in deze leeftijdsfase kunnen zich alle genders voelen: geen jongen, geen meisje, een beetje of juist geen van beiden. Neem het kind hierin serieus.

2.4 Welpen

Leeftijd 7 – 11 jaar, groep 4 tot en met 7 van de basisschool.

2.4.1 Sociale ontwikkeling

Samen spelen wordt voor de welpen steeds belangrijker. Vanaf een jaar of negen zoeken kinderen ook steeds vaker troost bij elkaar, bijvoorbeeld als ze gevallen zijn. Meisjes spelen over het algemeen alleen met meisjes. Ze kiezen een hartsvriendin of gaan helemaal op in een vriendinnengroepje. Daarbij draait het om verbondenheid, intimiteit en vertrouwen.

Jongens trekken vaak met elkaar op in grotere vriendengroepen. Ze voetballen samen en testen hun vaardigheden uit op elkaar. Ze moeten hun energie kwijt kunnen, maar kunnen ze ook hun emoties een plekje geven. Eerst doen, dan denken.

Meisjes zijn vaak juist beter in taal, waardoor ze beter kunnen uitleggen hoe ze zich voelen. Ze houden van rollenspellen en willen graag populair zijn. Ze leren door goed te kijken naar hoe mensen zich gedragen, kunnen beter samenwerken en zijn vaak rustiger en iets volgzamer dan jongens.

Welpen weten dat mensen soms verschillende meningen hebben. Daarnaast leren ze omgaan met het verlies. Ook beginnen ze actief hun eigen positie/status in de groep te verwerven, waarbij soms nabootsing van de dominante persoon te zien is. Bij de oudste welpen gaat dit gepaard met het zoeken naar hun eigen identiteit. Dit is tevens te zien in de vriendschappen, die nu meer op basis van karaktereigenschappen plaatsvindt. Hierbij is ook te zien dat er meer behoefte komt aan privacy en ze zich heel volwassen voelen (thema/fantasie wordt langzaam kinderachtig).

Welpen worden zich ook steeds meer bewust van de relatie tussen henzelf en de ander. De belevingswereld wordt steeds groter en het verschil tussen fantasie en werkelijkheid wordt voor de welp steeds duidelijker. Er is veel vraag naar variatie in activiteiten, ondanks de toegenomen spanningsboog. Daarnaast is te zien dat welpen meer zicht krijgen op hun eigen interesses en zich hierin gaan verdiepen, dit leidt tot een nieuwe 'waarom-fase'. Langzaam gaan welpen ook meer beredeneren en nadenken over de mogelijke oorzaak-gevolg reactie. Ook overleggen gaan steeds beter, gezien er tijdens de welpenperiode een verschuiving plaatsvindt van parallelspeel (naast elkaar spelen) naar samenspel (samenwerken).

2.4.2 Morele ontwikkeling

Welpen leren dat regels niet in alle contexten hetzelfde zijn en beginnen te experimenteren met de grenzen van deze regels. Dit kan, door een verschil in de ontwikkeling, conflicten tussen de jongste en oudste welpen uitlokken. De oudste welpen snappen daarentegen wel vaak het gedachtegoed achter een regel en proberen hierover te onderhandelen. Daarnaast komt gewetensontwikkeling op gang, maar zijn ze ook gevoelig voor vooroordelen. Welpen leren tenslotte dat ze niet meer het middelpunt van de wereld zijn.

2.4.3 Intellectuele ontwikkeling

De jongste welpen kunnen fantasie en werkelijkheid steeds beter van elkaar scheiden. Ze willen graag veel leren en zijn erg nieuwsgierig, maar tot een jaar of negen kunnen ze het verband tussen oorzaak en gevolg nog niet goed leggen.

Ze zien zichzelf als middelpunt van de wereld en denken dat als ze iets heel graag willen, ook zal uitkomen. Zo kunnen ze vragen of opa, als hij is overleden, weer terugkomt.

Het is daarom belangrijk om oorzaak en gevolg vaak te benoemen. Vanaf ongeveer negen jaar kunnen ze wel zelf verbanden leggen, gaan ze steeds logischer denken en worden daardoor ook zelfstandiger.

Vanaf ongeveer acht jaar kan een welp de klanken goed uitspreken. Ze kennen ook de regels van de grammatica steeds beter, al betekent dat niet dat ze die ook allemaal goed toepassen. Welpen leer ook meer uitdrukkingen kennen. Als je bijvoorbeeld zegt: 'Je hebt een pluim verdiend!' begrijpt een welp dat hij niet echt een pluim krijgt, maar dat het een compliment is.

2.4.4 Lichamelijke ontwikkeling

Welpen ontwikkelen zich lichamelijk ontzettend veel. Hierdoor nemen de coördinatie en de beweegmogelijkheden enorm toe. Dit leidt tot een behoefte aan buitenspel en fysieke activiteiten.

2.4.5 Emotionele ontwikkeling

Op emotioneel gebied is ook een enorme ontwikkeling te zien. Welpen begrijpen steeds beter waarom ze bepaalde (basis)emoties voelen en kunnen dit ook onder woorden brengen. Het wisselen tussen de emoties wordt steeds langzamer tijdens de welpentijd. Ook beginnen welpen te leren emoties uit te stellen of te vermijden en krijgen ze in beginnende mate te maken met meer complexe emoties, zoals jaloezie en teleurstelling. Daarnaast is er een grote toename in de mate van zelfvertrouwen en weten ze wat de kaders/grenzen zijn.

Welpen gaan steeds meer op leeftijdsgenoten leunen en minder op volwassenen. Hun leefwereld wordt steeds groter en ze laten meer en meer hun eigen mening horen. Jonge welpen kunnen nog geregeld door angsten overvallen worden, maar bij oudere welpen zie je dat nauwelijks meer.

De oudste welpen hebben vaak een sterk gevoel van verantwoordelijkheid. Ze worden kritischer naar volwassenen en dat betekent ook dat regels die vroeger heel normaal werden gevonden, nu opeens

onderwerp van discussie kunnen worden. De oudste welpen, met name meisjes, kunnen al in de puberteit raken. Hierdoor voelen ze zich onzeker en zijn ze, onder andere vanwege alle hormonen die door hun lichaam gieren, emotioneel vaak minder stabiel.

2.4.6 Seksuele en genderidentiteit ontwikkeling

Seksuele ontwikkeling 6 tot 10 jarigen

Kinderen in deze leeftijdsfase zijn hun interesse in seksualiteit niet verloren maar laten dit minder openlijk zien: schaamte begint een grotere rol te spelen. Dit heeft als gevolg dat je als leidinggevende niet altijd goed kunt inschatten wat hen op dit gebied bezighoudt.

Kinderen weten wat de normen en waarden zijn en dit heeft invloed op hun persoonlijke morele ontwikkeling. Regels als 'niet in je neus peuteren' en 'niet aan je billen krabben in het openbaar' worden regels die ze nu zelf ook hanteren en verwachten. Als gevolg daarvan gaan ze vanaf een jaar of acht seksualiteit als iets smerigs zien. Ze ontdekken door volwassenen uit te dagen om vieze woorden of moppen te vertellen: de seksuele ontwikkeling vindt zich nu ook verbaal plaats. Ander uitdagend gedrag kan zijn dat leidinggevend door het kind worden aangeraakt op plekken waar dat niet hoort. Kinderen verkennen hiermee waarden, normen en grenzen. Ook zie je dat kinderen vaak met kinderen van dezelfde sekse gaan spelen. In die groepjes kan informatie worden uitgewisseld over lichamelijkeheid, intimiteit en seksualiteit. Wel kunnen de groepen meisjes en jongens hierbij contact zoeken met elkaar.

Dit betekent echter niet dat je aan ontdekkend gedrag tussen jongens en meisjes een conclusie kan verbinden aan de latere seksuele voorkeur. Kinderen met toegang tot televisie en internet maken graag en vaak veel gebruik van het internet en de televisie. Uiterlijk wordt steeds belangrijker en rolmodellen op sociale media worden gekopieerd.

Genoeg kinderen in deze leeftijd vragen om informatie bij volwassenen: een eerlijk antwoord is van belang om verhalen van andere kinderen of van het internet te nuanceren of ontkrachten.

Genderidentiteit ontwikkeling 6 tot 10 jarigen

In deze leeftijdsfase worden de rollen voor kinderen heel zichtbaar en begrijpen ze genderrollen. Ze snappen dat je als meisje een hekel aan jurken kan hebben. Ook begrijpen ze dat je kunt afwijken van gendertyperingen en staan hier ook voor open. Ze realiseren zich dat het afwijken van de norm negatieve reacties op kan roepen in hun omgeving, vooral omdat in deze fase veel jongens liever alleen met jongens spelen en meisjes met meisjes. Binnen die groepen proberen ze altijd net even beter, sneller slimmer te zijn dan anderen, en het kiezen voor dingen anders doen wekt dan zeker een reactie op. Dit kan frustratie opwekken bij het kind. Kinderen kunnen in deze leeftijdsfase aangeven dat ze zich een jongen of een meisje voelen en begrijpen ook wat dit inhoudt, waar dit in de voorgaande leeftijdsfase nog vooral een kwestie van experimenteren is.

2.5 Scouts

Leeftijd 11 – 15 jaar, groep 8 van de basisschool t/m klas 3 van het voortgezet onderwijs.

2.5.1 Sociale ontwikkeling

Tijdens deze fase in de ontwikkeling draait alles in het leven van een puber om vriendschappen. Vrienden geven elkaar zelfvertrouwen om een eigen mening te vormen. Je kunt op ze terugvallen als het thuis niet prettig is. Vrienden vinden dezelfde dingen belangrijk en snappen je beter dan je ouders. Binnen een vriendengroep oefenen scouts sociale vaardigheden en hebben ze het gevoel dat ze meetellen. Er is ook vaak sprake van groepjesvorming. Populaire, dominante kinderen bepalen wie er wel of niet bij het vriendengroepje horen. Dat betekent dat sommige jongeren worden buitengesloten.

Op relationeel vlak is te zien dat scouts de grenzen opzoeken en hierin ook hun eigen wensen en voorkeuren voorzichtig beginnen te ontdekken. Daarnaast is te zien dat scouts bewijsdrang krijgen, waarbij het zelf doen op de voorgrond staat. Hierbij weten ze rekening te houden met de ander, waarbij bij jonge scouts het give-and-take principe centraal staat: als jij iets voor mij doet, doe ik iets

voor jou. Echter, door de impulscontrole is nog volop in ontwikkeling, dus het uitstellen van een behoefte is nog een behoorlijk uitdaging (ik wil ijs, dus dat ga ik nu halen). Ook het plannen van activiteiten vormt nog een grote uitdaging voor scouts.

2.5.2 Morele ontwikkeling

Scouts zijn zich tevens bewust van het feit dat situaties door verschillende personen ook anders geïnterpreteerd kunnen worden. Hierbij luisteren ze naar anderen en respecteren zij meningen die niet overeenkomen met die van henzelf. Hierbij is ook een grote mate van gewetensontwikkeling te zien.

Regels worden door scouts enkel opgevolgd als deze zinvol/nuttig zijn. Gezamenlijke besluitvorming wordt hierbij steeds belangrijker en het groepsbelang wordt steeds meer voorop gezet. Daarbij is op individueel niveau te zien dat scouts zich proberen te conformeren aan een groep, wat hen steun biedt bij onzekerheden. Echter, wanneer er sociale druk ontstaat, vinden scouts het moeilijk om zich aan de gestelde regels te houden. Ze beginnen tevens tegenstellingen in de wereld te zien en deze ter discussie te stellen.

2.5.3 Intellectuele ontwikkeling

De manier van denken van scouts verandert in deze heftige jaren ook. Ze kunnen steeds beter en sneller informatie in zich opnemen en krijgen meer inzicht. Het denken gaat makkelijker en sneller. Verbanden zien ze beter en ook hun geheugen verbetert. Daardoor kunnen ze steeds meer onthouden. Hun concentratievermogen neemt toe, waardoor ze – zelfs als er keiharde muziek aanstaat – niet of nauwelijks worden afgeleid. Maar sommigen krijgen een probleem met motivatie en inzet.

Scouts kunnen heel reëel denken, maar ontwikkelen ook de vaardigheid om steeds abstracter te gaan redeneren. Daarnaast worden ze zich bewust van hun eigen kennen en kunnen, waardoor er minder overschatting te zien is. Echter, confrontatie met de eigen beperkingen kan leiden tot een (tijdelijk) verminderd zelfvertrouwen.

In deze periode leren kinderen steeds beter om duidelijk te maken wat hij wel of niet wil. Het goed kunnen gebruiken van taal helpt scouts weerbaar te zijn. Ook in de groep en in het contact met andere scouts zijn spraak en taal belangrijke vaardigheden.

2.5.4 Lichamelijke ontwikkeling

Scouts bevinden zich in de pre-puberteit en de puberteit, wat gepaard gaat met hormonale veranderingen. In deze fase krijgen jeugdleden ook te maken met een groeispurt, wat ervoor kan zorgen dat hun lichaam uit balans is en kan leiden tot een onhandige/slungelige motoriek.

Hun fijne motoriek is volledig ontwikkeld en de bewegelijkheid is optimaal. De spieren zijn sterker geworden en zolang de groeispurt, met alle slungelige bewegingen die daarbij horen, nog niet is begonnen, kunnen de scouts enorm veel presteren. Eigenlijk is er dus geen spel dat je niet kunt doen met scouts. Met name jongens zijn erg competitiegericht. Zorg er als leidinggevende voor dat je hier een balans in aanbrengt en de jongens af en toe remt. Meiden zijn vaak meer gebrand op gezelligheid en sfeer.

Deze leeftijdsperiode is een tijd waarin enorme veranderingen optreden.

Vooraf bij de scouts zijn er grote verschillen tussen jongens en meisjes van dezelfde leeftijd. Bij twaalf tot veertienjarigen is dat het best zichtbaar: meisjes liggen in seksuele rijping bijna twee jaar voor op jongens. Het valt niet altijd mee om in zo'n groep eenheid te bewaren. Onzekerheid voert op die leeftijd vaak de boventoon.

Het meest zichtbaar tijdens deze jaren in het leven van de scout is de lichamelijke ontwikkeling. Een meisje kan soms binnen een à twee jaar het uiterlijk van een bijna-volwassene krijgen. Bij jongens

gaat dit langzamer. Meisjes groeien meestal het hardst tussen hun elfde en dertiende. Voor jongens is dat vaak ongeveer een jaar later

2.5.5 Emotionele ontwikkeling

Op deze leeftijd worden scouts minder impulsief, afhankelijk en volgzaam. Ze proberen hun emoties en gevoelens de baas te blijven. Lastige gevoelens kunnen in deze fase gewoon worden ontkend. Ook gebruiken ze verschillende mechanismen als zelfbescherming voor hun kwetsbare ego: ze trekken zich terug of zijn passief of vijandig als ze zich onzeker voelen. Rond hun 13de jaar leren ze wederzijdse belangen te accepteren en in een groep wordt sociaal wenselijk gedrag vertoond.

2.5.6 Seksuele en genderidentiteit ontwikkeling

Seksuele ontwikkeling 10 tot 12 jarigen

Deze leeftijdsfase waarin hormonale veranderingen op gang komen wordt ook wel de prepuberteit genoemd. De prepuberteit begint bij jongens gemiddeld een jaar later dan bij meisjes.

Op seksueel gebied beginnen ze zich bewust te worden van de erotische aantrekkingskracht op de ander. Ook ontdekken ze hun eigen seksuele voorkeur al durven ze hier vaak niet openlijk over te praten.

De manier waarop kinderen vormgeven aan hun verliefdheden is verschillend. Het kan zijn door echt verkering te hebben en veel samen te doen of door spelletjes als doen durf of de waarheid hier vorm aan te geven. Wanneer er bij dit soort spelletjes gezoend wordt hoeft het dus niet te betekenen dat er verliefdheid is. Het is een manier om te experimenteren. En vooral zoenen is een ding. Er gaan nog vele jaren voorbij voor ze met iemand naar bed gaan. Ook internet is in deze fase een bron van informatie.

Seksuele ontwikkeling 12 tot 15 jarigen

In deze fase vinden bij jongens de eerste zaadlozingen plaats en worden meiden ongesteld, al kan dit ook al vanaf een jaar of tien gebeuren. Ze zijn vrijwel allemaal al eens verliefd geweest en de eerste verkeringen vinden plaats, zij het vaak oppervlakkig. Het is voor deze kinderen vaak belangrijker wat anderen van je verkering vinden dan wat jij ervan vindt.

Op het gebied van gender gaan kinderen in de gaten hebben dat een jongen zich bijvoorbeeld meisjesachtig gedraagt. Ook wordt op deze leeftijd er al verwacht dat meisjes grenzen aangeven en jongens het initiatief nemen. Het seksuele contact onderling bestaat vooral uit tongen en strelen onder de kleding. Ook keurt deze leeftijd groep seksueel contact zonder verliefdheid af.

Masturberen begint weer een rol te spelen: bij jongens heeft ongeveer 35 procent weleens gemasturbeerd, waar dit bij meisjes op zes procent zit. Ook fantaseren over seks komt voor.

¹ Internet en sociale media spelen een belangrijke rol in de informatievoorziening. Hiermee Waar komt kunnen onrealistische verwachtingen ontstaan over seks en gedrag.

Genderidentiteit ontwikkeling 10 tot 15 jaar

In het begin van de puberteit zijn jongens vooral nog met jongens bezig en meisjes met meisjes. Omdat de seksualiteit zich in deze fase snel ontwikkelt ontdekken ze hun seksuele voorkeur. Ook hierin is de maatschappelijke invulling van genderrollen van belang: jongens moeten op meisjes jagen en meisjes moeten deugdelijk zijn. Pubers zijn bezig met het ontdekken van hun eigen identiteit, los van de ouders, en zoeken hierin gelijkgestemden. Het eigen gender is een onderdeel van deze zoektocht. Onze maatschappij is nog niet goed ingericht om ruimte te bieden aan het ontwikkelen van een genderidentiteit. Vastgelegde rolpatronen, eigenschappen en gedragingen liggen hierin dwars. Hoewel dit vanuit psychologisch oogpunt te verklaren is, is het risico dat jongeren niet de juiste kansen krijgen in hun ontwikkeling. Het is belangrijk als leidinggevende een open houding te hebben

en iedereen de mogelijkheid te geven om zich op alle vlakken die scouting biedt te ontwikkelen zonder daar een oordeel van gender aan te verbinden.

2.6 Explorers

Leeftijd 15 - 18 jaar, klas 4, 5 en 6 van het voortgezet of beroepsonderwijs.

2.6.1 Sociale ontwikkeling

Waren Explorers / Scouts eerst voor al bezig met het zoeken van aansluiting bij anderen, vanaf hun zestiende gaan ze juist op zoek naar wie ze zelf zijn. De ontwikkeling van de identiteit staat voorop. Om die reden gaan ze het prettig vinden om over zichzelf te praten. Zo kunnen ze onderzoeken of hun zelfbeeld klopt en komen ze erachter hoe anderen (over hen) denken. Wanneer een explorer in staat is om aan zichzelf te twijfelen en van zichzelf verlegenheid en schaamte te accepteren, zijn er grote stappen op weg naar volwassenheid gezet.

Er is bij Explorers sprake van een grote interesse in de ander. Er worden vaste vriendschappen gevormd, waar verliefdheden en relaties uit voortkomen. Wel wordt er continu gezocht naar prikkels en nieuwe uitdagingen, die leiden tot experimenteel gedrag. Hierbij is te zien dat Explorers door de ontwikkeling in de hersenen, ondanks de drang om te experimenteren, onzeker en wispelturig zijn. Tenslotte is te zien dat Explorers zich ontwikkelen tot een autonoom, zelfstandig persoon. Ze kunnen zich hierbij flink afzetten tegen personen met autoriteit.

2.6.2 Morele ontwikkeling

Planning en het beheersen van impulsgedrag krijgen Explorers langzaam onder controle, maar dit proces is pas tussen de 23 en 25 jaar gereed. Hierdoor wordt gezien dat er nog vaak beslissingen voor de korte termijn worden genomen. Gevaren worden wel beredeneerd, maar het gevoel van het gevaar op de lange termijn ontbreekt.

Explorers maken een grote identiteitsontwikkeling door en stellen zich hierbij kritisch op naar de maatschappij, waarbij ze de ander nodig hebben om een juiste vergelijking te maken. Tevens worden ze zich bewust van de verwachtingen van de groep en bekijken ze kritisch of dit ook bij hen past en of ze hieraan kunnen voldoen. Ze zijn hierbij oprecht tegenover zichzelf en anderen: ze zetten geen masker op.

2.6.3 Intellectuele ontwikkeling

Bij de Explorers neemt de ontwikkeling van het abstracte denken sterk toe. Ze gaan steeds meer nadenken over zaken als vrijheid, verliefdheid, waarheid en geloof. Hun denken wordt steeds genuanceerder en ze zetten zich minder af tegen hun ouders. Hierdoor krijgen ze ook meer grip op hun eigen gedrag. Niet langer vinden ze het altijd nodig om luidkeels commentaar te geven, dat eigenlijk vooral bedoeld was om duidelijk te maken dat ze over een eigen mening beschikten. Dus ook in dit opzicht is een explorer al behoorlijk volwassen aan het worden.

Vanaf zestien jaar gaan jongeren zich steeds meer bewust worden van gevolgen op lange termijn. Tot die tijd heeft het denken op korte termijn vrijwel altijd de overhand.

2.6.4 Lichamelijke ontwikkeling

Het lichaam van meiden groeit door tot 17 jaar en dat van jongens tot 19 jaar. De lichamelijke ontwikkeling van Explorers is nog steeds bezig, waardoor Explorers zich onrustig kunnen voelen en onevenwichtigheid ervaren. Hierdoor krijgen ze de drang hun lichaam te testen. Echter, ze zijn nog zoekende in hun energiebalans, waardoor perioden van vermoeidheid gekenmerkt worden door liggen of hangen.

2.6.5 Emotionele ontwikkeling

In de emotionele ontwikkeling is er een groot verschil tussen jongens en meiden.

De ontwikkeling van meiden gaat sneller dan die van jongens. Meiden lijken beter in staat te zijn om emotionele reacties onder controle te houden. Daardoor gedragen ze zich sneller volwassen.

2.6.6 Seksuele ontwikkeling

Rond het zeventiende levensjaar neemt de rol van kritiek en afwijzing af. Jongeren weten beter wie ze zijn en waar ze voor staan, waardoor in het algemeen een steviger zelfbeeld ontstaat. Ook het inlevingsvermogen wordt beter. Liefdesrelaties worden hiermee serieuzer genomen: een partner wordt met zorg uitgekozen en de relatie wordt persoonlijker. Het gaat vaak over persoonlijke voorkeuren en elkaar echt leren kennen. Grenzen worden gezamenlijk verkend. Seks vormt een onderdeel van die relatie, al gaat het hier maar bij 23% van de jongeren in deze leeftijdsfase om daadwerkelijke geslachtsgemeenschap. Het merendeel van de jongeren kiest ervoor om eerst een bepaalde tijd een relatie vast te houden voor ze hieraan toe zijn, echter zijn deze relaties vaak kortstondig en komt het er daarom vaak nog niet van. Jongens kunnen druk ervaren van de verwachting dat de man het initiatief moet nemen, waar meisjes juist de grenzen dienen te bewaken. Jongens die geen zin hebben zijn 'mietjes' en meisjes die wel openlijk geïnteresseerd zijn worden 'te makkelijk' genoemd. Al met al zijn jongeren in deze leeftijdsfase in het algemeen niet bezig met hun eigen grenzen en behoeftes, maar vooral willen voldoen aan de heersende verwachtingen.

2.7 Roverscouts

Leeftijd 18 – 21 jaar

Roverscouts zitten ver aan het einde van de 'grote' ontwikkelingen. Het lichaam is al vergevorderd en meestal ook geaccepteerd. Echter, onzekerheden zullen nog een plek moeten krijgen.

In deze levensfase worden jongeren volwassen. Biologisch gezien is iemand volwassen als hij of zij lichamelijk volgroeid is. Psychologisch is iemand volwassen wanneer hij of zij een stabiele persoonlijkheid heeft gevormd.

Als iemand blijkt geeft van zelfstandigheid en een zekere bedachtzaamheid in zijn gedrag, dan wordt dit volwassen gedrag genoemd. In de late puberteit ontwikkelen de voorste hersenen zich verder, deze zijn verantwoordelijk voor de plannings- en controlefuncties. Hierdoor ontwikkelt zich de cognitieve controle over gedrag die nodig is voor verantwoorde gedragsplanning en organisatie, voor keuzegedrag, voor de zelfevaluatie en voor de beslissing om het gedrag aan te passen aan de eisen van de omgeving. Verstandelijk maken jongeren in deze periode een sterke groei door. Het vermogen abstract te kunnen denken, het leggen van complexe causale verbanden en het ter discussie stellen van zekerheden is aanleiding tot nadenken over samenleving- en zingevingvraagstukken.

Roverscouts weten wat er van hen verwacht wordt en leren rekening te houden met de gevolgen van hun gedrag op de lange termijn. Ze krijgen tevens meer grip op hun gedrag en zijn beter in staat hun keuzes te evalueren. Ook leren ze om beter weerstand te bieden tegen sociale druk, omdat ze hun eigen identiteit versterkt hebben.

Roverscouts zijn in staat om emoties bij anderen te herkennen en hier op een adequate manier op te reageren. Daarnaast ontwikkelen ze een reëel en positief zelfbeeld.

Tenslotte is te zien dat er respect is voor andere levensbeschouwingen.

3 Ontwikkeling van een groep

Net als individuele personen ontwikkelen groepen zich volgens een aantal fasen. Een veelgebruikt model om inzicht te bieden in groepsontwikkeling is dat van de Amerikaanse psycholoog Bruce Tuckman. De fasen van het proces in het Tuckmanmodel zijn forming, storming, norming, performing en adjourning.

Forming is het eerste moment dat een samenstelling van personen bij elkaar komt. In deze fase bekijken de groepsleden met wie ze in de groep zitten en wordt voorzichtig gepeild naar de verwachtingen: hoe gaan we ons gedragen? Het gedrag van individuele groepsleden loopt erg uiteen. Als uitersten zal de één de kat uit de boom kijken en de ander juist heel expliciet aanwezig zijn door de leiding te nemen en/of veel grappen te maken. Het doel van deze fase is het krijgen van overzicht: kennismakingsspellen en het geven van informatie over het doel van de groep kunnen hierbij helpen. Het is belangrijk dat leidinggevendenden hun verwachtingen duidelijk maken door deze uit te spreken en het juiste voorbeeld te geven.

Storming. Wanneer de verwachtingen duidelijk zijn geworden gaan groepsleden op zoek naar hun eigen plek in de groep. Welke rol of taak ligt er voor mij en welke wil ik hiervan graag vervullen? Het is een fase van strijd en macht. Deze fase kan wrijving geven, bijvoorbeeld wanneer drie leiders opstaan en met elkaar willen uitzoeken wie de echte leider wordt, of juist wanneer niemand opstaat waardoor de groep als geheel afwachtend wordt.

Over het algemeen zijn mensen conflictvermijdend. Toch is het belangrijk deze conflicten een plaats te geven. Ze zijn nodig om de groep inzicht te geven in wat voor hen werkt. Zonder wrijving geen glans! Door met elkaar van gedachten te wisselen kunnen inzichten worden verkregen en daarmee een beter begrip voor elkaar. Leidinggevendenden dienen in deze fase grenzen te stellen en te sturen in het vinden van oplossingen als er wrijving ontstaat. Onderdruk deze fase dus vooral niet, maar stuur en begeleid de jeugdleden in het oplossen van de ontstane conflicten.

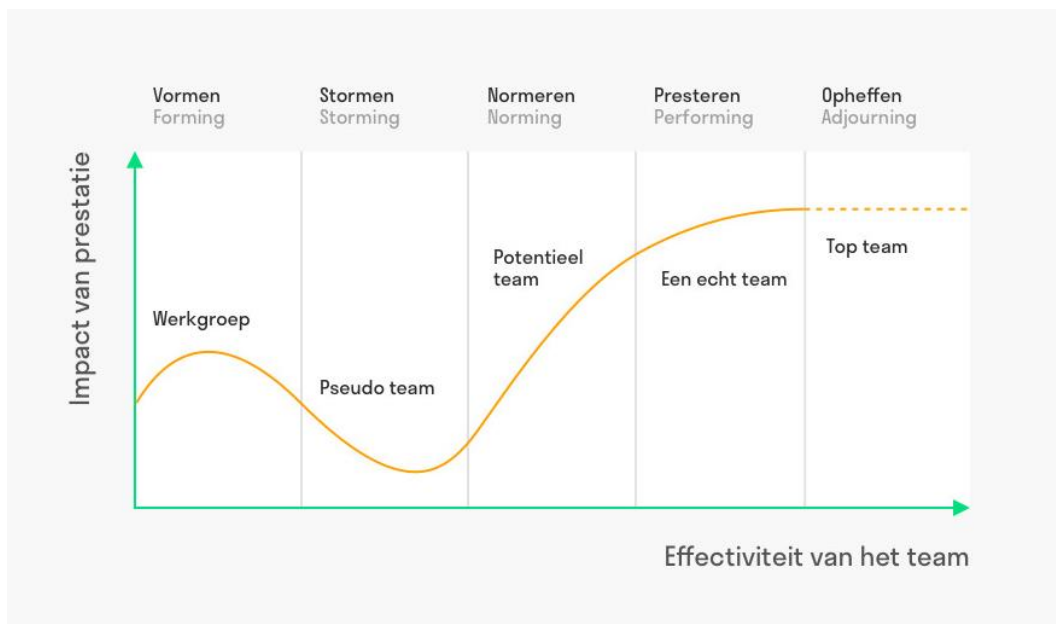
Norming. Als na de storming-fase het stof is neergedwarreld is er duidelijkheid. Er is zicht op wie waar in de groep staat en wie welke functie heeft. Er is in de strijd al een beeld ontstaan van welk gedrag wel en niet geaccepteerd wordt, en dit beeld wordt in de norming-fase verscherpt. Er wordt ontdekt hoe men voor zichzelf op kan komen, hoe conflicten worden bestreden en wat een juiste balans is tussen het eigen- en het groepsbelang. De effectiviteit van de groep klimt omhoog. Leidinggevendenden dienen in deze fase bevestiging te geven dat de groep goed bezig is en waar nodig nieuwe inzichten aan te dienen waar de groep mee aan de slag kan.

Performing. In deze fase bereikt de effectiviteit van de groep een piek: er is een goede samenwerking en daarmee hoge productiviteit. Leidinggevendenden dienen in deze fase vooral mooie opdrachten en goede groepsprojecten aan. Ook kan naar meer uitdaging en grotere taken worden gezocht.

Adjourning. In deze laatste fase gaat het over de groep die ontbindt. Misschien vertrekt een belangrijk deel van de groep, of de taak zit erop. In deze fase is reflectie van belang, evenals het afronden van losse eindjes. Denk in scoutingverband aan jeugdleden die overgaan naar de volgende speltak of leidinggevendenden die afscheid nemen.

Het Tuckmanmodel geldt voor elke groep: niet alleen een speltak als geheel maar ook losse groepjes binnen een speltak. Zo kan het voorkomen dat er binnen een groep meerdere groepsvormingsprocessen gaande zijn die zich allemaal in een andere fase bevinden. Denk hierbij aan losse speltakken, ploegen, onderlinge vriendengroepjes en families. Deze hebben allemaal invloed op elkaar. Wanneer een vriendengroepje ruzie heeft en zij zitten met iemand uit die vriendengroep in een ploeg, dan zal het conflict daar voortsudderen. Dit heeft invloed op de dynamiek

in de speltak. Het Tuckmanmodel moet gezien worden als een leidraad. Als de groepsvorming niet volgens dit model lijkt te verlopen, is dat niet (per se) reden voor paniek. Zo kan het voorkomen dat er een terugval plaatsvindt naar de norming- of stormingfase. Denk bijvoorbeeld aan het samenstellen van ploegen voor een zomerkamp omdat niet alle jeugdleden meegaan of het ontstaan van een nieuwe groep door overvliegen: door het wegvallen van personen kan de groepsdynamiek een nieuw evenwicht gaan zoeken. Het kan ook zijn dat bij het doen van een nieuw soort activiteit de verkozen leider zich geen houding weet te geven en er een nieuwe leider op moet staan. Wanneer eerdere groepsvormingsfasen terugkomen, kan het interessant zijn om als leidinggevende uit te zoeken waar dit door komt en welke actie vereist is. Ook kan het goed voorkomen dat fases overgeslagen lijken te worden. Ook in zo'n geval is het altijd goed om te controleren of de verhoudingen binnen de groep nog steeds in orde zijn.

4 Interacties

4.1 Structuur bieden.

Een van de voorwaarde voor kinderen om gestimuleerd te worden is een veilige omgeving. Hierbinnen kunnen ze zich vrij verder ontwikkelen en grenzen opzoeken. Kinderen hebben ondersteuning nodig bij het ontdekken van samenhang in de omgeving. Een veilige omgeving is duidelijk, overzichtelijk en voorspelbaar. Deze structuur kan je bieden in de ruimte, tijd en activiteiten die je de kinderen aanbiedt.

4.2 Structuur in de ruimte

Binnen een scoutinggebouw is het belangrijk om een evenwicht te hebben in de aankleding van de ruimte. Hierin mag decoratie zijn, zoals foto's of andere herinneringen, maar moet dit niet de boventoon voeren. Kinderen kunnen hierdoor snel afgeleid en worden hier onrustig van. Dit wordt gereflecteerd in het gedrag.

Bij het doen van een activiteit is het belangrijk om de ruimte daarnaar in te richten. Voor een knutselactiviteit kan je beter kleine groepjes maken waarbij kinderen de materialen binnen handbereik hebben. Bij het binnen bereik hebben van de materialen kan je rekening houden met de vaardigheden van het kind middels de participatieladder. Bij jongere kinderen kan je eerder autonomie geven door het laten kiezen van kleur of structuur, maar een afgestemde hoeveelheid materiaal geeft. Oudere kinderen kan je duidelijk een opdracht geven, waarin ze zelf moeten bepalen wat en hoeveel er nodig is.

Als laatste geeft het rust binnen het gebouw als er vaste plekken zijn voor de activiteiten of de subgroepen kinderen. Dit kan eventueel aangegeven worden met pictogrammen.

4.3 Structuur in de tijd

Tijd is voor kinderen een abstract concept. Hierin is het voor begeleiding belangrijk dit zo concreet mogelijk te maken. Je kan hierbij denken aan een vaste invulling van het programma qua type activiteit met vast ingebouwde rustpunten. Ook helpt het om voor een activiteit te benoemen hoe lang het gaat duren. Markeren van begin- en eindtijd is belangrijk. Daarom wordt elke opkomst door middel van een ritueel geopend en gesloten. Binnen de opkomst bepaalt de leiding de regels van het spel, daarbuiten hebben de kinderen het eigen spel.

4.4 Structuur in de activiteiten

Wanneer kinderen een activiteit begrijpen, zorgt dit voor motivatie. Het is tenslotte leuker iets te doen wat je snapt dan wanneer je geen idee hebt wat je moet doen.

Om een activiteit overzichtelijk te houden, kan het helpen deze in stappen aan te bieden. Hierbij kan je elke tussenstap een eigen doel maken. Het kan ook helpen om de tussenstappen visueel te maken door op te schrijven of voorbeelden te hebben liggen.

Bij een spel kan je beginnen met een basis versie en stap voor stap regels toevoegen. Herhaling kan helpen om het spel of activiteit eigen te maken.

Voor elke activiteit geeft het duidelijk wanneer de randvoorwaarden geschapen zijn:

- Waar is de activiteit?
- Wat moet er af zijn?
- Wanneer moet het af zijn?
- Wat moet het kind doen als het klaar is?

Dit vraagt dat de begeleiding goede voorbereiding, hierover is meer informatie te vinden in de module programma voorbereiding.

5 Wanneer het anders is.

Bij het begeleiden van jeugdleden kunnen zich obstakels voordoen. Wanneer een jeugdlid gedragsproblemen vertoont, is een gerichte aanpak nodig. Van mensen die met kinderen werken wordt verwacht dat zij de meldcode huishoudelijk geweld en kindermishandeling toepassen als zij tekenen zien van mishandeling in welke vorm dan ook. Binnen een scoutinggroep zijn de groepsbegeleider, praktijkbegeleider en vertrouwenspersoon degenen die leidinggevend helpen om obstakels uit de weg te nemen. Daarbij is het belangrijk goed te communiceren door het volgen van de juiste gesprekscyclus. Soms is het enige juiste om te accepteren dat de scoutinggroep niet de zorg en begeleiding kan bieden dat een jeugdlid nodig heeft, omdat de veiligheid niet meer kan worden gewaarborgd.

5.1 Gedragsproblematiek

5.1.1 *Wat is gedragsproblematiek?*

We spreken van gedragsproblematiek wanneer het gedrag van een jeugdlid herhaaldelijk leidt tot onwenselijke situaties. Daar wordt mee bedoeld dat de sociale en/of fysieke veiligheid van het jeugdlid en/of van andere jeugdleden in het geding komt, en/of dat leidinggevend niet meer adequaat kunnen omgaan met het gedrag van het jeugdlid. Jeugdleden die probleemgedrag vertonen kunnen gediagnosticeerd zijn met een neurologische stoornis, waarvan we later in dit hoofdstuk de drie meest voorkomende behandelen, maar probleemgedrag kan net zo goed voortkomen vanuit jeugdleden zonder diagnose. Wanneer bij een jeugdlid een stoornis is vastgesteld kan kennis en begrip van de stoornis houvast bieden bij leidinggevend.

Het is belangrijk om op te merken dat er pas sprake is van een neurologische stoornis als dit door een professional is vastgesteld. Je kunt als leidinggevende wellicht symptomen zien en herkennen, maar blijft spreken over het gedrag dat je ziet. Hierover ga je in gesprek met de ouders/verzorgers, waarbij je zo dicht mogelijk bij een feitelijke beschrijving van het vertoonde gedrag blijft. Leg uit waarom juist dat gedrag als problematisch wordt ervaren. De in dit hoofdstuk beschreven stoornissen bieden slechts een algemeen beeld met algemene oplossingen. In de praktijk is geen enkele aanpak universeel, en zal de benodigde aanpak per jeugdlid moeten worden vastgesteld.

5.1.2 *ADHD*

ADHD is een afkorting voor Attention Deficit Hyperactivity Disorder. In het Nederlands kan ADHD aandachttrekort-hyperactiviteitstoornis worden genoemd. Naar schatting komt ADHD voor bij 8% van alle kinderen en 5% van alle volwassenen. Dit opvallende verschil komt voort uit het feit dat het mogelijk is om over de symptomen van de stoornis heen te groeien. ADHD kent drie subtypen:

Overwegend onoplettend (ADHD-I)

Het subtype met het overwegend onoplettende beeld kenmerkt de dagdromer. Jeugdleden met dit subtype lijken soms volledig in hun eigen wereld te zijn en kunnen grote moeite hebben met het vasthouden van de aandacht tijdens activiteiten. Bij een speluitleg dwalen deze jeugdleden af en bij een groepsactiviteit voeren zij zelden de boventoon. Het helpt om deze jeugdleden bij een speluitleg te betrekken door ze begripsvragen te stellen over hetgeen is uitgelegd, of door ze, uiteraard met instemming, te gebruiken als voorbeeld. In een groepsactiviteit kan het helpen om het jeugdlid een duidelijke taak te geven zodat het jeugdlid betrokken blijft.

Tot 1994 werd dit subtype ADD (Attention Deficit Disorder) genoemd.

Overwegend hyperactief (ADHD-H)

Het subtype met het overwegend hyperactieve beeld kenmerkt het stereotype drukke kind dat niet kan stilzitten en zichzelf met impulsieve acties snel in problemen brengt. De impulsiviteit kan zich zowel fysiek als verbaal uiten: het oppakken en daarmee (onbedoeld) beschadigen van voorwerpen en het

onderbreken van gesprekken zijn beiden kenmerken van ADHD-H. Hoewel het jeugdlid veel spijt kan hebben van een impulsieve actie, is de kans op herhaling erg groot. Wanneer zo'n actie leidt tot schade of conflict, is het belangrijk dat het jeugdlid de kans krijgt deze schade zover mogelijk ongedaan te maken. Gaat er verf over de grond omdat het jeugdlid overduidelijk onvoorzichtig is, ondanks herhaaldelijk waarschuwen? Zelf de rommel opruimen kan voor het jeugdlid een goed moment zijn om te reflecteren op het eigen gedrag. Het kan daarbij geen kwaad om, afhankelijk van de leeftijd en karakter van het jeugdlid, te sturen en te helpen in de oplossing: 'ik haal een emmer en een sponsje voor je, leg jij alvast de verfspullen terug?'. Ook wanneer onvoorzichtigheid leidt tot het bezeren van andere jeugdleden mag het hyperactieve jeugdlid best geconfronteerd worden met de gevolgen van die onvoorzichtigheid, mits het jeugdlid de kans krijgt het op te lossen. Ook hierin is het aan de leidinggevende om in de juiste mate te bemiddelen en bij te sturen.

Gecombineerd onoplettend en hyperactief (ADHD-C)

Hoewel de onoplettende en hyperactieve subtypen vaak voorkomen, is er in veel gevallen sprake van een gecombineerde variant. Er bestaat nog geen consensus over de verhouding waarin deze drie subtypen voorkomen. Meestal vertoont iemand die overwegend onoplettend is ook bepaalde vormen van hyperactiviteit en andersom. Ook komt het vaak voor dat mensen die als kind overwegend hyperactief waren als volwassene juist veel meer op het onoplettende subtype gaan lijken, waar dit andersom minder vaak lijkt te gebeuren. In feite moet ADHD gezien worden als een spectrum, en is het aannemelijk dat de drie genoemde subtypen in de toekomst steeds meer gaan vervagen als het aankomt op diagnostiek hiervan.

Algemene kenmerken en oorzaken

Wanneer over ADHD wordt gesproken, richt het taalgebruik zich meestal op hoe de stoornis wordt geuit en welke invloed dit heeft op anderen. Hiermee wordt snel voorbij gegaan aan hoe de stoornis wordt ervaren door degene die het draagt. Vraag drie mensen met een ADHD-diagnose om hun leven in een metafoor te vatten, en je krijgt er drie verschillende terug:

'Het is alsof iedereen altijd tientallen knikkers bij zich moet dragen, maar ik kennelijk de enige ben zonder zakje.'

'Het voelt alsof je als enige in de groep tegen de stroom in moet roeien. Met moeite houd ik de rest bij, maar ik moet er wel veel harder voor roeien. Eenmaal terug aan wal snapt niemand waarom ik zo moe ben.'

'Mijn hoofd lijkt altijd vol te zitten met watten. Ik heb continu het gevoel dat ik afspraken aan het vergeten ben en spullen kwijtraak. Een agenda helpt daar niet in, maar wordt juist een extra deel van de toch al grote stapel met rommel.'

Omdat vrijwel alle kenmerken van ADHD herkenbaar zullen zijn voor personen in de omgeving, stuit de stoornis vaak op onbegrip. Voor de hand liggende oplossingen als het bijhouden van een agenda, tot tien tellen voor een besluit wordt genomen of 'gewoon even opletten' kunnen een onmogelijke opgave zijn voor iemand met ADHD. Vaak wordt gedacht dat ADHD betekent dat de aandachtboog altijd kort is, behalve als het onderwerp diegene interesseert. De praktijk is weerbarstiger. Er lijkt eerder sprake te zijn van een onvermogen om de aandacht te sturen: waar dit de ene dag prima of zelfs extreem goed lukt (de zogenaamde hyperfocus) kan dit op een later moment bij precies dezelfde activiteit onmogelijk blijken. Dit kan net zo goed gebeuren bij het uitoefenen van een hobby als bij het maken van schoolwerk.

Mensen met ADHD kunnen kiezen voor medicatie, die in vele varianten beschikbaar zijn. Deze medicijnen zijn geen wondermiddel die de stoornis volledig onderdrukken. Wel kunnen ze in bepaalde omstandigheden het leven van iemand met ADHD veraangenamen. Ook gedragstherapie kan mensen met ADHD helpen om negatieve denkpatronen te doorbreken en structuur aan te brengen in het leven.

5.1.3 ASS

ASS is een afkorting voor Autisme Spectrum Stoornis. Dit spectrum is erg breed, en de verschijnselen bij personen met een stoornis dat binnen dit spectrum valt lopen erg uiteen. In het algemeen geldt dat stoornissen binnen het ASS het mensen moeilijk maakt zich in te leven in anderen. Ook zijn obsessieve bezigheden, interesses en rituelen kenmerkend voor ASS. Stoornissen die passen binnen het spectrum komen voor bij mensen van alle leeftijden en intelligentieniveaus. ASS kan de oorzaak zijn dat personen slechts zeer beperkt of zelfs helemaal niet kunnen meekomen in het openbare leven en continu begeleiding en verzorging nodig hebben. Aan de andere kant van het spectrum staan mensen die op hoog niveau functioneren, een goede baan hebben en een gezin kunnen onderhouden. Vaak hebben deze mensen zichzelf patronen en strategieën aangeleerd om in het dagelijks leven niet op te vallen. Deze grote verschillen zie je vanzelfsprekend ook terug bij jeugdleden met ASS. Jeugdleden die gediagnosticeerd zijn met een autisme spectrum stoornis zijn nog meer dan anderen gebaat bij structuur, duidelijkheid en voorspelbaarheid. Zo kan het deze jeugdleden veel helpen om van tevoren te weten wat er op het programma staat, of in het geval van een bijeenkomst in een onbekende omgeving, van tevoren te mogen zien hoe de locatie eruitziet. Ook in hun omgang met anderen hebben deze jeugdleden vaak extra sturing nodig. Veel termen die voorheen werden gezien als losse stoornissen, zoals klassiek autisme, het syndroom van Asperger en PDD-NOS vallen tegenwoordig allemaal onder ASS, al kunnen deze termen in de volksmond nog weleens worden gebruikt. Er zijn geen medicijnen die de symptomen van ASS kunnen onderdrukken. Wel bestaan er behandelingen en therapieën die kunnen helpen om mee te komen in het dagelijks leven.

5.1.4 Licht Verstandelijke Beperking (LVB)

Mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) hebben een IQ tussen de 50 en 70. Dit kan voor jeugdleden met een LVB voldoende zijn om op het eerste gezicht niet op te vallen: wellicht kunnen ze een gelijkwaardig gesprek met je voeren en zijn ze in staat om mee te doen met spelletjes. In werkelijkheid kunnen deze jeugdleden grote moeite hebben met lezen, schrijven en rekenen, kunnen ze zich soms heel moeilijk inleven in anderen en lopen daarom snel vast op school, scouting of andere bezigheden. Wanneer jeugdleden met een LVB zich overvraagd voelen, uit dit zich al snel in opstandig of zelfs agressief gedrag. Het zelfbeeld van deze jeugdleden raakt door dit soort faalervaringen ernstig beschadigd. Wanneer rekening wordt gehouden met de beperking, door zowel andere jeugdleden als leidinggevenden, kan scouting voor deze jeugdleden de plek zijn waarop zij zichzelf kunnen zijn, fouten mogen maken en de krassen op hun zelfbeeld kunnen wegpoetsen. Om dit te bereiken is het belangrijk om goed in beeld te hebben waar het jeugdlid goed in is, en waar het juist op vastloopt. Is het jeugdlid verbaal niet sterk, maar kan het als geen ander trefballen? Zet het jeugdlid op de juiste momenten in de spotlights en laat het vooral geen taken uitvoeren waarvan bekend is dat het grote moeite kost. Door het jeugdlid zoveel mogelijk succeservaringen te laten ondergaan kan het net zo goed hetzelfde plezier in scouting krijgen dat je ieder jeugdlid gunt.

5.2 Gedragscode en protocol grensoverschrijdend gedrag van Scouting Nederland

Zoals ook beschreven in de inhoudelijke toelichting Scoutingkennis kent Scouting Nederland een gedragscode en protocol grensoverschrijdend gedrag. Beide documenten kun je op de website van Scouting Nederland terugvinden en geven je handvaten hoe te handelen als de situatie anders is. Ook de coördinator Sociale Veiligheid van Scouting Nederland kan je hierbij helpen.

5.3 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Helaas maken jeugdleden soms een heftige periode door of maken zij iets heftigs mee. De meesten weten hier goed mee om te gaan, maar sommigen lopen tegen moeilijkheden aan. Het is belangrijk om als leidinggevende te weten welke signalen belangrijk zijn en hoe je hier op de juiste manier mee om gaat.

Mishandeling

Volgens de site van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) worden elk jaar meer dan 118.000 kinderen mishandeld. In een Scoutinggroep met 100 leden zijn dat gemiddeld 3 leden. Helaas krijgt maar de helft van deze personen hulp. Bij veel jeugdleden die worden mishandeld, hebben de ouders problemen. Ze willen hun kinderen misschien niet mishandelen, maar het is een uiting van hun frustratie en onvermogen.

De meeste mensen denken dat kindermishandeling wel voorkomt in hun omgeving, maar ze denken eerder dat het bij de buren voorkomt dan in hun eigen familie of vriendenkring. Eén op de zes volwassenen heeft wel eens kindermishandeling gezien, maar deed daar niets mee. Van de verschillende soorten kindermishandeling komt verwaarlozing het meest voor. Dit kan (net als mishandeling) zowel op fysiek als op emotioneel gebied voorkomen.

Na een melding over kindermishandeling onderzoekt Veilig Thuis of er ook echt sprake is van kindermishandeling. Bij bijna 20% is dat niet het geval. Bij ongeveer 80% van de meldingen was het dus heel goed dat er is gebeld naar Veilig Thuis. Van de jeugdleden die thuis te maken hebben met huiselijk geweld krijgt ongeveer de helft van de jeugdleden last van wat er thuis gebeurt. Ze worden angstig, onzeker, slapen slecht of krijgen nachtmerries. Dit kan in de rest van hun leven doorwerken.

Seksueel misbruik

Geschat wordt dat één op de vier meisjes en één op de zes jongens al voor haar of zijn zestiende levensjaar te maken heeft gehad met een vorm van seksueel misbruik of intimidatie. Bij een groot deel hiervan gaat het om seksueel misbruik door familieleden of bekenden. Dat zijn er dus misschien wel meer dan je in eerste instantie denkt! De leeftijd waarop seksueel misbruik van kinderen het meest voorkomt, is tussen de acht en twaalf jaar. Seksueel misbruik kan over een langere periode plaatsvinden, vooral als het in de familie gebeurt. Sommige meisjes en jongens worden jarenlang misbruikt.

Overige zorgelijke situaties

Vooral meisjes ontwikkelen eetproblemen, maar het komt soms ook voor dat jongens een eetprobleem ontwikkelen. Het is niet helemaal duidelijk wat de precieze oorzaken zijn. Het zou iets te maken kunnen hebben met een negatief zelfbeeld, onzekerheid en de mogelijkheid om controle over je eigen lichaam te hebben door extreem te lijnen. Bij jonge kinderen zijn eetproblemen zeldzaam. Anorexia neemt bijvoorbeeld toe vanaf het 10e jaar, met de grootste piek tussen 14 en 18 jaar. Boulimia ontwikkelt zich meestal pas na het 16e jaar. Ongeveer 30% van de jongens en 55% van de meisjes tussen 12 en 18 jaar vertoont problematisch eetgedrag. Deze resultaten tonen aan dat eetproblemen een niet te onderschatten probleem vormen binnen de groep van adolescenten. Zelfbeschadiging ontwikkelt zich meestal na het 14e jaar. Exacte cijfers over hoe vaak het voorkomt en bij wie, zijn er niet. De schattingen lopen uiteen van 0,75% tot 5% van de bevolking. Bekend is dat het zowel bij vrouwen als bij mannen voorkomt. Uit onderzoek door de Universiteit Leiden i.s.m. de GGD Rotterdam (2005) is inmiddels gebleken dat één op de 23 jeugdleden tussen de 14 en 17 jaar zichzelf wel eens beschadigd heeft. Uit cijfers van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat één op de negen jeugdleden denkt aan zelfmoord en dat 3% van alle jeugdleden daadwerkelijk een poging heeft gedaan. Iemand die een zelfmoordpoging doet, heeft vooraf meestal signalen afgegeven aan de omgeving.

Verslavingen komen bij jeugdleden tussen 20 en 24 relatief vaker voor dan bij de rest van de bevolking. Het middelengebruik bij jeugdleden is hoog. Alcohol, tabak, cannabis, cocaïne en XTC zijn de meest gebruikte middelen. Van alle jeugdleden drinkt ongeveer 85% alcohol, 10% van deze jeugdleden drinkt meer dan 21 glazen op een avond. Eén op de vijf jeugdleden tussen 15 en 25 jaar gedraagt zich soms agressief en de meerderheid (86%) doet dit onder invloed van alcohol; een kleinere groep (14%) had daarnaast ook drugs gebruikt. Hoewel elk van bovengenoemde knelpunten een eigen aanpak heeft, begint het uiteindelijk allemaal met het signaleren van het probleem en het bespreekbaar maken.

Wanneer een jeugdlid bij je komt en zijn of haar probleem vertelt, geef dan aan dat je zijn of haar verhaal serieus neemt. Vertel of schrijf dat je graag een luisterend oor biedt. Blijf investeren in het contact. En blijf openstaan voor een gesprek. Ook als de jeugdleden het contact afhoudt. Blijf de jeugdleden aandacht geven en luister naar het verhaal. Spreek je zorgen uit, maar veroordeel de jeugdleden niet.

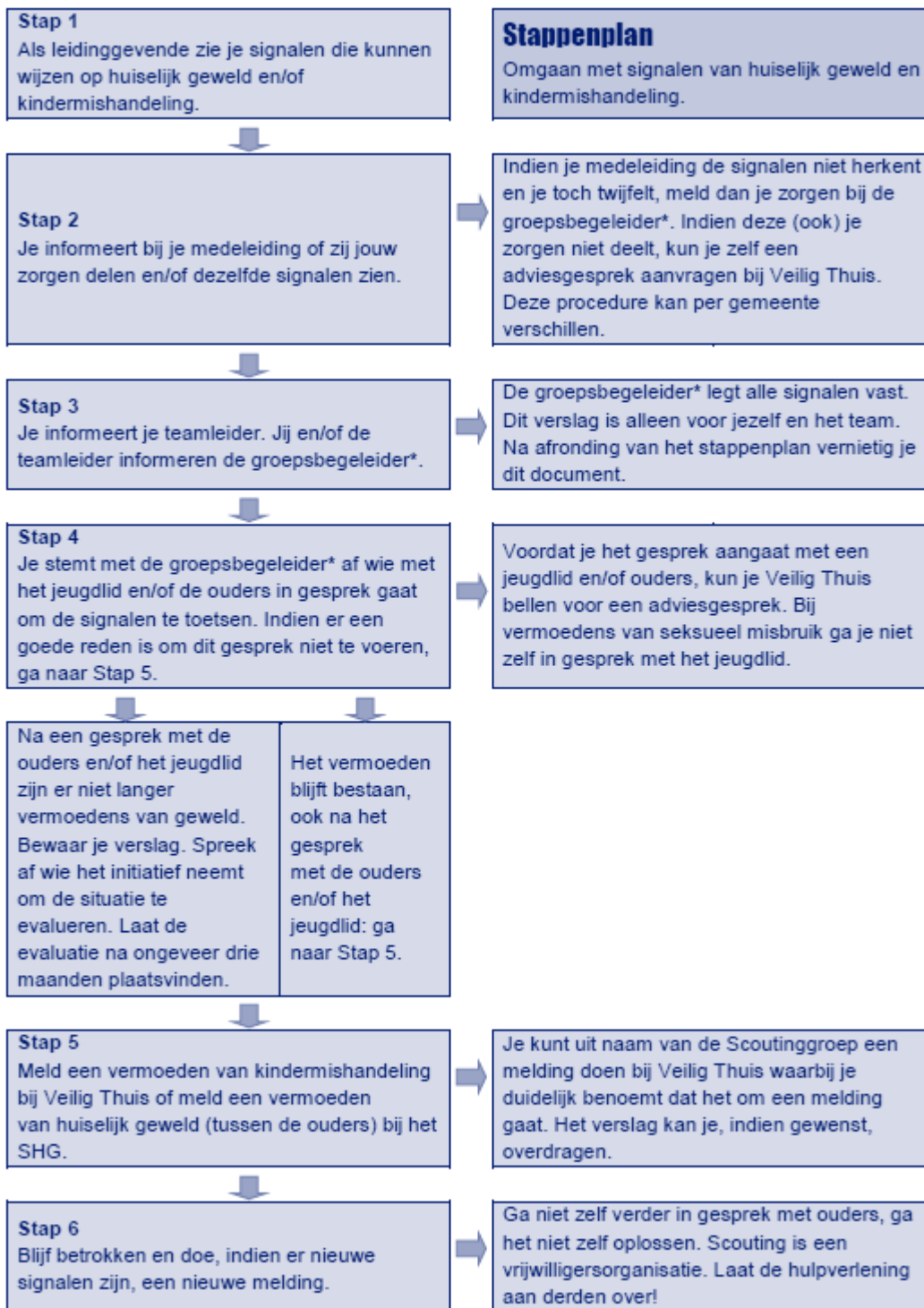
Herkennen van signalen

Scouting Overijssel en Kadera hebben een signaalkaart gemaakt met hoe je signalen van misbruik bij jeugdleden kunt herkennen. De signalen die worden beschreven, kunnen wijzen op huiselijk geweld of kindermishandeling, maar soms ook op andere problemen. Meestal is het de combinatie van verschillende signalen die maakt dat bij de begeleider of adviseur het vermoeden ontstaat dat er sprake kan zijn van huiselijk geweld, kindermishandeling of andere problemen (ook wel het niet-pluisgevoel). Maar het kan ook voorkomen dat bij een jeugdlid vermoedens zijn van deze problematiek op basis van signalen die niet in de kaart beschreven staan. Ook dan is het van belang de stappen van het stappenplan op te volgen. Mogelijke signalen kunnen zijn:

- Het jeugdlid heeft eetproblemen.
- Het jeugdlid heeft verwondingen en/of littekens.
- Het jeugdlid verzorgt zichzelf slecht (slechte persoonlijke hygiëne).
- Het jeugdlid heeft schulden.
- Het jeugdlid geeft vage verklaringen voor verwondingen/verwaarlozing.
- Het jeugdlid vertoont ineens heel ander gedrag.
- Het jeugdlid stelt zich afhankelijk op (bij de leidinggevende in de buurt rondhangen).
- Het jeugdlid verbergt het eigen lichaam.
- Het jeugdlid praat negatief over zichzelf (ik kan toch niks, ik hoor er toch niet bij).
- Het jeugdlid doet geheimzinnig en/of is gesloten over thuis.
- Het jeugdlid zoekt conflicten op met andere jeugdleden en de begeleiding of de adviseur.
- Het jeugdlid is agressief richting zichzelf (zelfverwonding), andere leden en/of leidinggevende.
- Het jeugdlid ontwijkt gespreksonderwerpen over liefdesrelaties en seksualiteit.
- Het jeugdlid misdraagt zich (diefstal, brandstichting, vandalisme).
- Het jeugdlid drinkt te veel en te vaak alcohol.
- Het jeugdlid lijkt onder invloed van drugs (rode ogen, versuft of opgefokt).
- Het jeugdlid is vaak, zonder duidelijke reden, afwezig.
- Het jeugdlid gaat snel naar huis, terwijl de rest nog blijft.
- Het jeugdlid vertoont seksueel gedrag en uitspraken die niet passen bij de leeftijd.

Stappenplan

Voor jeugdleden die in de knel zitten, is het doorgaans moeilijk om hulp te vragen. Allereerst speelt een rol dat zij bang zijn om gestraft te worden, ze worden immers al mishandeld. Verder denken zij vaak dat wat de ouder doet, normaal is. Er is een klein percentage dat zelf om hulp vraagt, bijvoorbeeld via de Kindertelefoon. Daarom is belangrijk om de signalen van kindermishandeling te kunnen herkennen. In de Handleiding omgaan met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn de stappen die je kunt nemen aangegeven. Het stappenplan op de volgende pagina is afkomstig uit die handleiding. Uiteraard is elk geval uniek en het gaat er vooral om binnen je team en mogelijk later in een breder kader de randvoorwaarden te bespreken.

*) In de meeste groepen is de groepsbegeleider de vertrouwenspersoon, maar dat kan ook een andere persoon zijn.

Er kunnen argumenten zijn om ouders niet te informeren bij een melding. Dit gaat spelen als een jeugdlid acuut in gevaar is en de inschatting is dat het risico voor het jeugdlid groter is als bekend wordt dat je het gaat melden. Verder is het goed om gesprekken met ouders over deze gevoelige onderwerpen altijd in een tweemanschap te voeren. De vertrouwenspersoon, de groepsbegeleider of de groepsvoorzitter kunnen je hierbij ondersteunen. Hoe vervelend en naar de situatie ook is, bedenk wat jouw rol is. Je kunt een verhaal aanhoren, maar je kunt de problemen niet oplossen. Hoe goed we het als begeleider, adviseur en Scouting in het algemeen ook bedoelen, we zijn geen hulpverleners.

Laat jeugdleden zelf, eventueel met jouw ondersteuning, professionele hulp zoeken. Twee dingen zijn heel belangrijk. Als eerste mag je nooit beloven dat je het geheim zult houden. Wanneer je weet dat een jeugdleden in de knel zit, zul je daar iets mee moeten doen. Daarnaast wil jij misschien ook je verhaal bij iemand kwijt of samen met iemand bedenken welke vervolgstappen er zijn. De groepsbegeleider is daarvoor mogelijk een geschikt persoon. Ten tweede is een explorer of roverscout zelfstandig genoeg om zeggenschap te hebben in het vervolgproces. Wanneer de jeugdleden niet wil dat er contact met de ouders wordt opgenomen, doe dat dan ook niet achter zijn of haar rug om. Zoek samen naar iemand met wie er wel contact opgenomen kan worden, zoals een oma of een mentor op school. Help de jeugdleden op weg door (eenmalig) samen naar de volgende stap te gaan, maar houd daarbij voldoende afstand.

5.4 Rollen in de groep

Binnen de scoutinggroep zijn er een aantal personen die jou op persoonlijk niveau kunnen ondersteunen in de taak van leidinggevende. Scouting Nederland stelt dat er per groep in ieder geval een groepsbegeleider, praktijkbegeleider en vertrouwenspersoon aanwezig moeten zijn.

5.4.1 Rol van de groepsbegeleider

De groepsbegeleider is de begeleider en coach van de leidingteams als het gaat om het reilen en zeilen van de speltakken. De groepsbegeleider houdt zich bezig met de werving van nieuwe leiding en de bezetting van de teams, maar is er ook om de relaties met de leidinggevendenden in goede banen te leiden en in te grijpen als er zaken niet lekker lopen. De groepsbegeleider zit in het groepsbestuur, als 'vertegenwoordiging' van de teams en onderhoudt de contacten tussen het bestuur, de praktijkbegeleider en de leidingteams. Uiteraard werkt de groepsbegeleider nauw samen met de praktijkbegeleider.

5.4.2 Rol van de praktijkbegeleider

De praktijkbegeleider begeleidt en beoordeelt de leidinggevendenden en de teams op hun competenties. Hebben zij in huis wat nodig is om de kwaliteit te leveren die ten goede komt aan het spel en de hele Scoutinggroep? Je coacht en motiveert vrijwilligers in de groep om zich verder te ontwikkelen en hun kwalificatie te behalen. Er zijn kwalificatiekaarten beschikbaar om te helpen inzichtelijk te krijgen welke competenties (het geheel aan vaardigheden, kennis en houding over een onderwerp) er nodig zijn om een (deel)kwalificatie te behalen. Als de praktijkbegeleider akkoord is met de behaalde competenties die nodig zijn voor een kwalificatie, dan kan zij jou deze kwalificatie toekennen als ze zelf gekwalificeerd is. Zo niet dan neemt zij contact op met de praktijkcoach van de regio. Deze doet in samenspraak met de praktijkbegeleider de eindbeoordeling en geeft de kwalificatie af.

Wanneer deze rol binnen de vereniging niet is ingevuld, kan je met de praktijkcoach van de regio of een groepsbegeleider van een andere groep kijken naar je kwalificaties.

5.4.3 Rol van de vertrouwenspersoon

Een vertrouwenspersoon is iemand met wie je in vertrouwen kan praten en aan wie je vragen kan voorleggen. Dit kan bijvoorbeeld gaan over iets wat jezelf is overkomen, je gezien/gehoord hebt of over iets waar je over twijfelt. De vertrouwenspersoon heeft als doel dat de hulpzoeker van grensoverschrijdend gedrag zich ondersteund weet in eventuele vervolgstappen. De vertrouwenspersoon neemt een onafhankelijke positie in binnen de Scoutinggroep en is goed zichtbaar voor de leden.

Wanneer deze rol binnen de vereniging niet is ingevuld en er is dringend behoefte aan, heeft Scouting Nederland twee vertrouwenspersonen. Verder kan je groepen in de buurt benaderen om te vragen om gebruik te maken van hun vertrouwenspersoon.

Om de functie binnen de groep in te vullen zou je oud-bestuursleden of oud-vrijwilligers kunnen benaderen.

Voor meer informatie over de betreffende rollen binnen de groep kan je de Scouting Nederland website raadplegen.

5.4.4 Ondersteuning door Scouting Nederland

Mocht je vragen hebben of graag even afstemmen dan kun je bellen met Scouting Nederland. Buiten kantooruren heeft Scouting Nederland een bereikbaarheidsdienst zodat je 24/7 ondersteuning kunt krijgen.

5.5 Gesprekscyclus

Wanneer gedrag anders is, is het belangrijk om hier het gesprek over aan te gaan. Hiervoor is de gesprekscyclus ontwikkeld. Voordat je deze cyclus gaat doorlopen, bespreek je het gedrag en je bevindingen met je medebegeleiding.

Fase 1.

Ga in gesprek met het jeugdlid over het gesignaleerde gedrag. Vraag door naar de kern van het gedrag. Wat speelt er bij het jeugdlid of wat zijn de triggers. Hierna kun je afspraken met het jeugdlid maken over het gewenste gedrag. Spreek verachtingen uit en hoe je hier beiden aan kan houden. Spreek ook af wanneer je als team dit met het jeugdlid evalueert.

Fase 2.

Ga in contact met de ouders. Vertel over het onderwerp en de afspraken van het gesprek met het jeugdlid. Spreek ook af wanneer je hier met ouders op terugkomt en in welke vorm ouders dit thuis kunnen bespreken.

In fase 1 en 2 heb je nagedacht over een evaluatiemoment. Neem nu dit moment om te evalueren. Kom je nu tot de conclusie dat het nu beter gaat, blijf hier dan wel alert op, maar is het niet nodig om acties op te zetten. Mochten er geen of te weinig positieve veranderingen optreden, ga dan verder met de volgende stappen.

Fase 3.

Ga een gesprek aan met het jeugdlid en de ouders. Probeer in dit gesprek met ouders op 1 lijn te zitten. Dit zorgt dat op scouting en thuis dezelfde regels gelden, dit geeft duidelijkheid en druk om zich aan de gemaakte afspraken te houden. Daarnaast kennen ouders het kind als beste, en kunnen begeleiding hierin ondersteunen.

Dit gesprek moet ook gemeld worden bij de groepsbegeleiding. Wanneer je hulp nodig hebt om het gesprek voor te bereiden, kan je de groepsbegeleider al eerder betrekken.

Fase 4.

Maak een concrete afspraak over het evalueren met het jeugdlid en de ouders.

Mocht dit niet lukken dan kun je fase 3 en 4 herhalen. Het kan echter zo zijn dat een scout het probleemgedrag blijft vertonen. Dan is het ook belangrijk om de groepsbegeleider erbij te betrekken. Het bestuur van je groep kan dan beslissen het op te pakken of besluiten dat deze scout niet binnen de groep past.

Het is belangrijk om te realiseren dat Scouting een vrijwilligersorganisatie is. Er valt niet te verwachten dat wij op scouting op een professioneel pedagogisch niveau werken. Het is belangrijk dat we onze grenzen hierin kennen. Het weigeren van iemand in je groep is een moeilijke en pijnlijke beslissing die niet zomaar gemaakt wordt. Hierover moet je met het groepsbestuur en ouders in gesprek gaan.

Er zijn drie vragen belangrijk in dit besluiten tot uit de groep zetten van een jeugdlid. De vragen hebben betrekking op de veiligheid. Het gaat om zowel emotionele als fysieke veiligheid.

Zijn er zorgen over de...

1. Veiligheid van het jeugdlid.

2. Veiligheid van de groep.
3. Veiligheid van de leiding.

5.6 De grenzen van je eigen deskundigheid

Een leidinggevende is onderdeel van een team, waarin elke leidinggevende kan gezien worden als een plakje gatenkaas: elk plakje heeft gaten, maar die gaten zitten in elk plakje op een andere plek. Die gaten staan hier symbool voor dingen waar een individu niet zo goed in is of in het geheel niet kan. Dit is prima, zolang er iemand in het team zit die de gaten weer op een andere plek heeft zitten. Wanneer alle plakjes op elkaar worden gelegd en er geen gaten meer zichtbaar zijn is er altijd wel iemand die het op kan lossen.

Ook hebben de meeste leidinggevers geen achtergrond op pedagogisch gebied. Hier zit ook een grote kracht: scouting is geen school, waardoor het aanbod diverser wordt. Ondanks al deze diverse kundes en vaardigheden kan het zijn dat een team niet langer in staat is om jeugdleden datgene te bieden dat ze nodig hebben. Het is daarom altijd belangrijk je te realiseren waar de grenzen liggen: zowel die van jou persoonlijk, die van het team en die van de speltak.

Het is belangrijk om ons te realiseren waar onze grenzen liggen. Niet alleen die van leidinggevers maar ook die van het team. Wanneer er één leidinggevende is die goed met een specifiek jeugdlid om kan gaan waar de rest van het team dat niet lukt, heeft het team een probleem wanneer die leidinggevende een keer niet aanwezig is. Daarbij kun je je afvragen of het terecht is dat die ene leidinggevende altijd verantwoordelijk is voor dat ene jeugdlid.

We willen zo graag dat scouting voor iedereen is en dat iedereen welkom is. Helaas lukt dat in de praktijk niet altijd. Wanneer de veiligheid van jeugdleden, het team van leidinggevers of de speltak als geheel in gevaar komt dan is het belangrijk je te realiseren dat er actie ondernomen moet worden.

6 Op kamp

6.1 Voorbereiding

Een juiste voorbereiding van een kamp kan lastige situaties voorkomen. Met een kamp wordt in deze context elke bijeenkomst met minstens één overnachting bedoeld. Allereerst is het zaak dat leidinggevend en andere organisatoren van het kamp goed in beeld hebben hoe de groep eruit ziet, en dat deze factoren zijn besproken binnen het team en waar nodig opgenomen in het draaiboek:

- Om welke leeftijdsfase gaat het?
- Zijn er jeugdleden bij die voor het eerst op kamp gaan?
- Zijn er jeugdleden bij die op eerdere kampen last kregen van heimwee?
- Zijn er jeugdleden bij die gediagnosticeerd zijn met een neurologische stoornis?
- Zijn er jeugdleden bij waar probleemgedrag van verwacht kan worden?
- Zijn er jeugdleden bij voor wie een indeling in jongens/meisjes niet vanzelfsprekend is?
- Hoe zit het met zwemdiploma's, medicijngebruik, diëten en dergelijk?

Jeugdleden die met elkaar overnachten, vinden veel ruimte voor het ontdekken van hun seksualiteit. Een goed begrip van het verloop van de seksuele ontwikkeling per leeftijdsfase, samen met een goed overzicht van de leeftijden van de deelnemende jeugdleden, maakt het makkelijker om te bepalen op welk gedrag moet worden ingegrepen (zie ook paragraaf 2.1.2). Jeugdleden die snel last hebben van heimwee en/of voor het eerst op kamp gaan kunnen alleen goed in de gaten worden gehouden als alle leidinggevend weten om welke jeugdleden het gaat.

Jeugdleden vertonen op een kamp soms ander gedrag dan van het jeugdlid gewend is tijdens reguliere bijeenkomsten. Een jeugdlid dat op bijeenkomsten vaak probleemgedrag vertoont kan op een kamp helemaal opbloeien waardoor het probleemgedrag zich niet vertoont. Andersom is helaas ook mogelijk. Heimwee, een nieuw groepsvormingsproces of angsten zoals bedplassen zijn allemaal factoren die kunnen aanzetten tot probleemgedrag, maar op reguliere bijeenkomsten minder of niet van toepassing zijn en daar daarom nooit tot uiting zijn gekomen.

Wanneer jeugdleden gediagnosticeerd zijn met een neurologische stoornis is het belangrijk om van tevoren in gesprek te gaan met alle betrokkenen om samen een plan op te stellen. Wellicht neemt het van tevoren mogen bekijken van de locatie of het krijgen van voorkennis over het programma heel veel spanning weg bij een jeugdlid. Bepaalde jeugdleden kunnen veel behoefte hebben aan extra beweging tussen de programmadelen door of juist behoefte aan tijd om zich alleen terug te kunnen trekken om de vele prikkels te kunnen verwerken (zie ook paragraaf 5.1). Jeugdleden die onzeker zijn over hun gender kunnen op een kamp niet zomaar bij de jongens of de meisjes worden geplaatst: door van tevoren met hen en andere betrokkenen in gesprek te gaan kan hierin een weloverwogen keuze in worden gemaakt. Jeugdleden met genderdysforie kunnen uitgesproken zijn in hun voorkeur voor een indeling bij de jongens of de meisjes. Dit kan bij andere jeugdleden vragen oproepen die op reguliere bijeenkomsten niet relevant waren. Het voorlichten van deze jeugdleden kan een goede stap zijn, maar ook hierover zullen gesprekken moeten worden gevoerd met alle betrokkenen zodat er gezamenlijk een plan kan worden gemaakt.

In het programma van het kamp moet rekening worden gehouden met het groepsvormingsproces. Ook wanneer de groep waarmee reguliere bijeenkomsten worden gedraaid in precies diezelfde samenstelling mee gaat op kamp, vindt vaak een nieuw groepsvormingsproces plaats doordat de situatie verschilt van het normale. Het programma moet daarnaar worden gevormd, zodat het groepsvormingsproces wordt ondersteund en er niet te snel teveel wordt gevraagd van de groep. In bepaalde gevallen is het raadzaam om van tevoren gesprekken te voeren met de groepsbegeleider, praktijkbegeleider of vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld wanneer een jeugdlid mee gaat waarvan spannend is hoe het kamp gaat verlopen. Wanneer de juiste personen van tevoren al zijn bijgepraat over de situatie, kan er sneller worden geschakeld wanneer dat nodig is.

Tot slot moeten er soms pijnlijke besluiten worden gemaakt: soms kan het voor iedereen het beste zijn als een jeugdlid niet mee gaat op kamp. Wanneer er sprake is van ernstige gedragsproblematiek, waar op reguliere opkomsten nog wel mee kan worden omgegaan, is het soms van tevoren al

duidelijk dat een kamp teveel gaat zijn. Signaleer dit ruim van tevoren, zodat er ook ruim voldoende tijd is om hier de juiste gesprekken met alle betrokkenen over kunnen worden gevoerd.

6.2 Begeleiden van jeugdleden op kamp

Ondanks dat je als leidinggevende de jeugdleden al kent, kan het begeleiden van de jeugdleden op kamp een uitdaging zijn. Doordat er een aantal cruciale factoren anders is dan tijdens de reguliere opkomsten, zal het gedrag en de ondersteuningsbehoefte van het jeugdlid veranderen.

Energiebalans

Een reguliere opkomst neemt vaak maar (een deel van) een dagdeel in beslag. Echter, op kamp zijn de dagen langer. Daarnaast willen leidinggevenden er een heel tof kamp van maken, waardoor de dagen ook een stuk voller zijn.

Sommige jeugdleden zijn niet gewend aan deze lange en volle dagen, wat invloed heeft op hun energiebalans. De eerste dagen zullen de jeugdleden veel energie hebben, alles is namelijk nieuw en spannend. Ook de locatie waar jullie verblijven is anders dan hun eigen slaapkamer, waardoor de nachtrust de eerste nachten naar verwachting minder goed zal zijn. Dit heeft invloed op de dagen die gaan volgen, want de jeugdleden zullen minder energie hebben. Dit zorgt ervoor dat ze sneller geïrriteerd raken en dat er sneller conflicten ontstaan. Ook kan een gebrek aan energie leiden tot demotivatie en gedrag dat vaak als negatief gelabeld wordt.

Om te zorgen dat het kamp voor iedereen leuk blijft, is het belangrijk om de energiebalans van de jeugdleden (en de leidinggevenden) goed in de gaten te houden. Wissel in de planning bijvoorbeeld de drukke en de rustige dagen met elkaar af, zo kunnen jeugdleden op de rustdag bijtanken. Zeker bij de jongste speltakken, zullen veel jeugdleden gewend zijn om vroeger naar bed te gaan dan jullie op kamp doen. Daarnaast zit ook de dag voller, waardoor ze eerder moe zijn. Om te zorgen dat ze toch de dag doorkomen, kan het helpend zijn om, tijdens je middagprogramma of tijdens het koken, een rustmoment in te bouwen. Zo kunnen zowel de jeugdleden als de leidinggevenden even bijtanken en met een goed humeur het avondprogramma in gaan.

Hygiëne

Tijdens kampen zal ook de persoonlijke hygiëne van de jeugdleden in de gaten moeten worden gehouden. Bij de bevers en de jongste welpen zal hierin een moeten worden overgenomen, terwijl bij de oudere welpen en jongste scouts mogelijk wat aansturing nodig is. Denk hierbij aan dagelijks wassen, tandenpoetsen en schoon ondergoed aantrekken.

Tijdens kampen verblijven jeugdleden vaak in een bosrijke omgeving. Hier bestaat het risico dat ze teken oplopen. Bereid jeugdleden op hun eigen niveau hier op voor, zodat ze begrijpen waarom controle belangrijk is. Doe dit zonder ze angst aan te jagen.

Van jeugdleden mag niet verwacht worden dat zij hun eigen lichaam controleren, een rug is namelijk niet te zien. Voer bij bevers en welpen de tekencontrole als leidinggevende uit.

Scouts en Explorers kunnen met aansturing zelf een tekencontrole doen en elkaar bevragen om, bijvoorbeeld de rug, te controleren. Ben ook hier alert op teken en neem als leidinggevende de tekencontrole over tijdens bijvoorbeeld het zwembadbezoek.

Voer een tekencontrole altijd uit volgens het vier-ogen principe. Dit houdt in dat je altijd met twee volwassenen aanwezig bent, zodat het risico op onder andere (beschuldigingen van) seksueel misbruik voorkomen kan worden.

Ook wanneer de jeugdleden op bed liggen, vallen deze onder de verantwoordelijkheid van de leidinggevenden. Zorg er dus voor dat er altijd 1 (het liefst 2) personen zijn die kunnen handelen in noodsituaties, zoals ziekenhuisbezoeken. Deze personen zijn de BOB en moeten zo nodig ook de ouders en professionals te woord staan.

Verveling en heimwee

Hoewel leidinggevenden hun best doen om het kamp zo leuk mogelijk voor iedereen te maken, ontkom je niet aan jeugdleden met verveling of heimwee. Verveling en heimwee komt voornamelijk voor op 'loze' momenten, bijvoorbeeld tussen twee activiteiten/spellen in, tijdens corvee of net voor het slapen gaan. Zorg dus voor voldoende afleiding.

Bevraag ouders voorafgaand aan het kamp al of hun kinderen bekend zijn met heimwee en wat hierbij helpt. Vaak geven zij de beste tips.

Niet alle ouders weten of vertellen over de heimwee die het jeugdlid heeft. Belangrijk is om een luisterend oor te bieden en te zoeken naar afleiding. Eventueel kun je bij aanhoudende of veelvuldig terugkerende heimwee telefonisch overleggen met de ouders van het jeugdlid. Echter, het laten bellen van het jeugdlid met de ouders zelf kan het gevoel van heimwee versterken. Probeer dit dus zoveel als mogelijk af te houden.

Hou er ook rekening mee dat leidinggevenden die eerder vertrekken, het gevoel van heimwee kunnen aanwakkeren of versterken. Spreek daarom binnen je leidingteam goed af hoe er omgegaan wordt met het eerder vertrekken van kamp. Wanneer het mogelijk is om later aan te komen in plaats van eerder te vertrekken, dan heeft dat de voorkeur.

Vreemde omgeving

De kamplocatie is voor veel jeugdleden een vreemde omgeving, ook wanneer ze op het clubgebouw overnachten. Houdt er rekening mee dat jeugdleden dit spannend vinden, wat kan leiden tot gedrag dat niet bekend is. Spanning kan ervoor zorgen dat jeugdleden bijvoorbeeld geen aandrang voelen om op tijd te plassen, met als gevoel dat ze spontaan in hun broek plassen.

Daarnaast zal een jeugdlid veel vragen hebben, zoals:

- Waar vind ik alles?
- Waar heb ik mijn eigen veilige plek?
- Wie zijn er mee als leiding en waar kan ik die vinden?
- Wie mag ik wakker maken en waar moet ik dan zijn?
- Wat zijn de regels?

Zorg ervoor dat er binnen het leidingteam al nagedacht is over de vragen en zet dit ook op papier. Wanneer alle jeugdleden hun spullen hebben neergezet en hun bed hebben neergelegd, kun je het kamp inleiden. Beantwoord in de inleiding ook bovenstaande vragen en loop een rondje over het terrein. Hang eventueel de afspraken in een doorzichtig mapje op op een zichtbare plek.